

Štev. 12.

V Trstu, 25. junija 1894.

Letnik VII.

Cirilometodijska cerkev in politika.

Dan 5. julija, to je praznik sv. Cirila in Metodija se bliža; ta veliki praznik specijalno katoliških Slovanov obuja spomin na imenitno okrožnico „Grande munus“ sedanjega papeža Leona XIII. Ta zgodovinsko pomenljiva enciklika je v poslednjem cilju spominjala Slované v obče, da sestavljajo vsled organizacije cirilometodijske cerkve posebno skupino, naj si bodo drugače politički in geografski v kakoršnih koli zvezah ali oddelkih. Poročajo tudi, da isti veliki papež Leon XIII. priobči ravno sedaj prevažno encikliko, v kateri kaže na potrebo zjedinjenja z Rimom vseh krščanskih veroizpovedanj, torej ne le pravoslavnih, ampak tudi protestantskih. Ta enciklika bi bila po takem v sorodu z encikliko „Grande munus“ in bi poštevala ne le veliko slovansko skupino, ampak skupino skupin ali vse oddelke človeštva, ki pripadajo krščanskemu kulturnemu svetu. Iz stremljenja tega papeža se jasno vidi namera zjedinjevanja, združevanja, in morda ni naključje, da sedanja enciklika zagleda svet ravno ob prazniku svetih blagovestnikov Cirila in Metodija. V resnici pomenja cerkvena organizacija poslednjih utrjevanje in zaščiščanje jedne posebne kulturne skupine, in ta značaj je imela cirilometodijska cerkev uže ob svojem začetku.

Slovanski knezi na Moravskem so bili v sosedstvu nemških plemen, in so sami občutili vpliv vojen in bojev, s katerimi se je nagloma širilo ozemlje najprej Karola Velikega in potem njegovih naslednikov. Ni prešlo jedno stoletje, odkar se je bilo ustanovilo rimsko cesarstvo nemškega naroda, in uže so bili prišli slovanski knezi do spoznania, da morejo slovansko narodnost ubraniti jedino s pomočjo posebne kulturne organizacije. Videli so, kako so Karolingi od začetka uporabljali krščanstvo za svojo agresivno politiko, in so mogli sklepati, da, ako se dá rabiti krščanstvo za agresivne namere, more isto krščanstvo služiti tudi za defenzivo, za zaščiščanje. V tem je glavni vzrok, da so se hoteli slovanski knezi

otresti tujega svečeništva ter svojim narodom podeliti posebno, njim primerno cerkveno organizacijo. Na njih poziv prišla sta sv. Ciril in Metodij ter sta dala krščanski cerkvi med Slovani narodno organizacijo s staroslovenskim jezikom in grško-slovanskim obredom. Ta cirilometodijska cerkev je torej po nameri in zasnovi imela od začetka značaj, prvič ločenja od cerkvene organizacije, kakoršno so širili rimski cesarji nemške nacije, potem pa značaj defenzive, ravno nasproti zapadni cerkvi. Ta dvostranski in vendar jednotni značaj je cirilometodijska cerkev ohranila nepremično do današnjega dne. V najhujših položajih, pod različnimi tujimi gospodstvi, je cirilometodijska cerkev ščitila posebno kulturo in s tem različne oddelke razstresenega slovanskega plemena. Se ve da sila in nadmoč more slabiti in izpodkopavati tudi tako organizacijo, tako trdnjavo posebne kulture; ali zakoni verjetnosti kažejo v vsej zgodovini te organizacije, da slovanski narodi so se branili laže in vspešniše s to organizacijo, nego brez nje, in ti slovanski narodi, ki so poginili ali se vsled agresivnosti zapadnega sveta potopili v tujih narodnostih, bili bi še prej uničeni, ko in kolikor bi bili brez zaščite cirilometodijske cerkve.

Zapadni gospodovalci niso bili slepi, in so takoj videli, da cirilometodijska cerkev je njih agresivnemu prodiranju v veliko zapreko; njih politika ni torej še le čakala, kako se obnese tekom vekov cirilometodijska cerkev, ampak so jo začeli takoj rušiti, še predno se je dobro utrdila tam, kjer so jej najprej postavili temelj. Cirilometodijsko cerkev je začel Zapad po raznih potih prosledovati še za življenja Cirila in Metodija, in jo je po njuni smrti prosledoval še intenzivnejše in vspešniše.

S cirilometodijsko cerkvijo so na Zapadu vedno združevali političke namere. Posvetna politika latinsko-germanske kulture je postopala in postopa do današnjega dne agresivno proti njej; kolikor more, jo izpodkopuje

in zajedno v njenih zasnovah slabi. Za to uničevanje je Zapad upotrebljeval vedno svojo posvetno silo, če ne z orožjem, pa z diplomatskimi spletkami, in poleg tega, če ni šlo gladko, je uprezal za iste namere različno svečeništvo latinskega obreda.

Vstočna politika, kolikor je umela sama sebe, je pač branila cirilometodijsko cerkev, s to pa tudi slovanske narode. Kajti vera in narodnost ste v cirilometodijski cerkvi najožje združeni, in zaščitanje jedne pomenja zajedno brambo druge.

Slovanska politika ne more, ako noče delovati proti sebi, nikdar izpodkopavati cirilometodijske cerkve. Z brambo poslednje se štiti tudi narodnost, in z brambo narodnosti se naopak štiti tudi vera. Posledice zaščitanja cirilometodijske cerkve ostajajo vedno jedne in iste. V dobah verskih bojov se štiti neposredno cirilometodijska cerkev kot taka, in se kaže zajedno združena bramba narodnosti kot postranska stvar; v dobah nacijskih bojov je pa zaščita narodnosti glavna in zaščita vere postranska stvar. Rezultat je vedno jeden in isti, in pri takih zvezah stvari morajo istočasno zadovoljni biti ti, ki hočejo ščititi vero, in ti, ki poštevajo pred vsem narodnost kot tako. Zato pa so v kulturnem pogledu vojne za brambo narodov, ki imajo cirilometodijsko cerkev mnogo važneje, nego druge vojne.

Od začetka do danes se politika okolo cirilometodijske cerkve loči po značaju; ti, ki izpodkopujejo to cerkev, so agresivni; ti pa, ki jo branijo, so v defenzivi. Slovani so dandanes v defenzivi; oni Zapada nikakor ne napadajo; oni ne kažejo nikakega stremljenja, da bi se širili na škodo drugih proti Zapadu. Nasprotno pa je stremljenje od istega Zapada. Odtod moremo umeti tudi vzrok, zakaj da skuša isti Zapad slabiti organizacijo cirilometodijske cerkve tam, kjer se je ohranila, in jo *zabraniti* tam, kjer bi jo hoteli vsled tradicij in nepretrganega zgodovinskega prava obnoviti. Kakor v prošlosti, je ona tudi dandanes agresivnim narodom velika zajeza, trdnjava, na katero je treba streljati. Strelja se na njo v resnici: kolikor možno na Balkanu, in med današnjimi unijati galiških in ogerskih Rusov, Med zapadnimi Slovani ne morejo več streljati na njo, ker tu so jo že porušili pred veki, pri jednih prej pri drugih pozneje. A tu streljajo s puškami diplomacije, porotnikov, skupnih pastirskih listov in okrožnic na vse te, kateri izsledujejo stare podrtine in označujejo samo kraje in mesta, kjer je tudi nekdaj bila trdnjava cirilometodijske cerkve. Glagoljska današnja misa n. pr. je še majhen kamenček iz stare celotne trdnjave; a hočejo imeti takó uglajeno pot za zapadno politiko in kulturo, da niti čez ta kamenček nočejo več vzdigovati noge; izpodtikajo se, in zato bode zapadnike tudi ta kamenček v oči in, kolikor je zavisno od njih, delajo in delovali bodo dalje, da ga odstranijo.

Naj razloži kdo jasneje tok zapadne politike nasproti celoti in ostankom cirilometodijske cerkve? Mi mu bomo hvaležni zato.

Sedanji papež Leon XIII. pozna dobro pomen cirilometodijske cerkve in se po svojih močeh in svojem vplivu tudi ravna po tem pomenu. On pozna defenzivni značaj te cerkve in ume tudi bolje nego kdo drugi dvojno stran, versko in nacijsko silo tega značaja. On kot naslednik sv. Petra ima izključno verske stvari pred očmi, ali on poševa sedanji tok nacijskega stremljenja tudi med Slovani in, ker vidi v cirilometodijski cerkvi poleg verskega tudi nacijski značaj, mu je kaj lahko, laže nego drugod, ustrezati Slovanom na obe strani, cerkvi pa pred vsem z verskim pomenom cirilometodijske cerkve. Ko bi bilo zavisno od Leona XIII. samega, on bi sam od sebe obnovil cirilometodijski obred tudi tam, kjer ga ni več, ker vé, da s tem bi se ne prikupil samo Slovanom, ampak bi tudi ohranil iste Slovane od raznih opasnostij, ki preté na Zapadu tudi katoličanstvu. Ne da bi Leon XIII. cenil ali ljubil Slovane bolj, nego druge narode, ampak ker se mu kažejo med Slovani posebni verski interesi, trudi se on, da bi se Slovani utrdili s pomočjo cirilometodijskega obreda, in morda od Ivana VIII. naprej ni bilo modrejšega papeža nasproti Slovanom, nego je Leon XIII. Tudi dobe ni bilo ugodniše za stremljenje sedanjega papeža, nego je današnja med Slovani, ker med njimi oživljeno čustvo za narodnost vidi v papeževem pospeševanju cirilometodijske cerkve podpiranje ne le verskih, ampak tudi nacijskih interesov.

Papež Leon XIII., pospešujoč cirilometodijsko cerkev med Slovani, je v nasprotju z agresivno politiko Zapada. Moč tega nasprotja je občutil uže sam celó pri utrjevanju zgorej omenjenega kamenčka, t. j. v podeljenju novega glagoljskega misala za črnogorske in hrvatske katolike Senjske biskupije. Papež Leon XIII. se temu velikemu nasprotju ne more čuditi, ker pozna zgodovino in stremljenje Zapada nasproti Vstoku; prehvapiti ga je moglo jedino to, da je v sedanji dobi nastalo med Slovani toliko latinizatorskega višega in nižega svečeništva, ki nasprotuje naravnost stremljenju in delovanju tega razsvetljenega papeža, in ki deluje v smislu istega Zapada, kateri, kakor rečeno, dela papežu toliko ovir. To zapadno svečeništvo je imel Senjski biskup Posilović na umu, ko je rekel, da ti modrijani hočejo biti bolj papeški, nego papež sam.

Cirilometodijska cerkev, kakor se vidi, je svetovnega pomena; boj okolo nje je zatorej povsem umljiv. Zapad in vsi njegovi pomočniki so proti tej cerkvi od prve dobe do današnjega veka; boj proti tej cerkvi ne pomenja nič drugega, kakor naskok na trdnjavo, katera more ščititi vero in narodnost, ali narodnost in vero. Boj proti tej cerkvi vzbuja odboj med Slovani, ki so si še ohranili to cerkev. V drugih Slovanih pa,

katerim je Zapad iztrgal to cerkev, vzbuja se zavest o pomenu te cerkve, in zato nastaje strah pred to zavestjo. Zapad je poslal v sedanji dobi latinizatorje v boj, da bi že pri korenini zatrli to zavest. Ti zaslepljeni, ki, kakor smo dokazali, skušajo paralizovati zajedno stremljenje papeža Leona XIII., imenujejo tu pa tam blagovestnika sv. Cirila in Metodija, ali njuna cerkvena organizacija jim je — groza! Ti, ki bi v smislu Leona XIII. označevali pomen te cerkve ali tudi samo razkrivali historijo te cerkve, bili bi takoj označeni kot propagandisti razkolništva, in kot taki se dejanski opisujejo vsi ti, ki med zapadnimi Slovani spoznavajo ali kakor si bodi ocenjujejo značaj cirilometodijske cerkve. Tako obrekovanje ugaja zapadni politiki in mora ugajati, ker se vrši na — njen ukaz!

Zapadni politiki pa je po godu tudi dejstvo, da je inteligencija ravno zapadnih Slovanov z večine mlačna nasproti pomenu cirilometodijske cerkve. Ta inteligencija se ni naučila nič iz zgodovine zapadne politike, kolikor se dostaje tujčevanja potom cerkve, in kolikor se dostaje uničevanja cirilometodijske cerkve ravno zaradi tega tujčevanja. Glasila inteligencije zapadnih Slovanov kar površno tu pa tam omenjajo cirilometodijsko cerkev, imenujejo utopiste ali še kaj drugega te, ki pišejo o tej cerkvi, in menijo, da zapadni Slovani se morejo rešiti tudi brez pomoči cirilometodijske cerkve. Zapadni inteligenciji globoki mislilci slovanski razkrivajo zgodovino in ž njo tudi posebno zgodovino zapadne in vstočne cerkve. Ta zgodovina more vendar bolje kazati pota, nego sedanji tok občega mnjenja, katero vstvarja Zapad med Slovani.

Latinizatorji „slovanskih jezikov“ in posvetni naobraženci zapadnih Slovanov ne potrebujejo drugega, kakor pogledati v zrcalo, katero jim podaje zgodovina, in pa uvaževati stremljenje in delovanje sedanjega velikega papeža Leona XIII., pa bodo videli, da so na krivih potih, in da se zagrešajo proti temu Slovanstvu, za katero, kakor mislijo, da delajo, pa mu jemljejo ali direktno uničujejo glavno zaščito, ko še ali izpodkopljujejo ali pa prezirajo organizacijo cirilometodijske cerkve. Naj si pa bode nadaljnji razvoj stvari v tem pogledu kakoršen koli, resnica ostane, da isti Leon XIII., katerega se najbolj spominjamo v praznik sv. Cirila in Metodija, razume ne le sedanjo dobo v obče, ampak specijalno tudi historijo in stremljenje Slovanstva.

Naj bi voditelji vsaj zapadnih Slovanov premišljevali delovanje sedanjega papeža, kateremu v pogledu na Slovane je bil in je največji nasprotnik — knez Bismarck!

Opozicija in sistem.

V Avstro-Ogerski ima opozicija povsem drug pomen, kakor pa po drugih, nacijsko bolj ali manj jedrnatih državah. Drugod se obračajo opozicije proti vsakodobnim

vladam, in gre boj poprek za konservativna ali liberalna in z obojimi sorodna načela. V Avstro-Ogerski pa se opozicija v najširšem in najvažnejšem pomenu obrača proti skupnemu sistemu, proti sedanjemu notranjemu ustroju cesarstva in proti vsemu temu, kar od zunaj ali znotraj podpira in vzdržuje ta ustroj. Ta opozicija ni sestavljena umetno iz kake skupine ali raznih skupin zastopnikov, ampak iz celotnih skupin negospodovalnih narodov. V teh narodih samih so sicer različne stranke, katere že kot take nasprotujejo druga drugi; ali tudi pri največjih navskrižjih so te stranke vendar načelno proti skupnemu ustroju.

Negospodovalni narodi se torej po vseh svojih strankah obračajo proti sistemu, in so le poti različne, po katerih hodijo. Razun Madjarov, Poljakov, Nemcev in Italijanov so vsi ostali narodi v nasprotju s sistemom. Ker so pa navskrižja velika in prevelika, pozabljajo nekatere stranke negospodovalnih narodov na pravi smisel opozicije, in takó zabredejo ter hoté ali nehoté delujejo v pospeševanje sistema. To pa je največja hiba vseh vrst oportunističkih strank. Na Ogerskem je se posebno hrvatska madjaronska stranka, ki neposredno podpira duvalizem in s tem po svoje utrjuje ves sistem.

V totranski polovini cesarstva so bili oportunisti poprej tudi Staročehi, so sedaj še med gališkimi in bukovinskimi Rusi, dalmatinskimi Hrvati in Slovenci. Tu in tam se pa iz oportunističkih strank pojedinci že izločujejo ter približujejo pravi opoziciji.

Odločne opozicionalce imamo sedaj na Ogerskem in Erdeljskem med Romuni, pri nas pa Mladočehe in hrvatsko-slovenski nezavisni klub. Drugi, ki niso več pri strogih oportunistih, se sučejo v nekaki sredi.

Nobena stranka, ki ni odločno proti skupnemu sistemu, ne zasluži prave opozicionalne stranke, in zato imamo dandanes v vsej monarhiji prave opozicionalce jedino v Romunih, kolikor je v njih močeh, tudi v Slovaki, potem Mladočehih in majhni skupini hrvatsko-slovenskih zastopnikov.

Zgled pravega opozicionalca je Mladočeh dr. Vašatý. Ta dosledno pobija sedanjo zunanjo politiko, kaže na njen neugodni vpliv na znotraj, pobija duvalizem in vsako vladno in parlamentarno sestavo, ki utrjuje in pospešuje sedanji sistem. Odločniše in obsežniše negativne kritike ni doslej razkril še noben opozicionalni zastopnik. Isti dr. Vašatý pa stalno tudi v pozitivnem smislu dokazuje potrebo izvršenja ne samo narodne enakopravnosti, ampak tudi češkega historijskega državnega prava. V pozitivnih podatkih tudi na to stran še noben Mladočeh ni prekosil dr. Vašatega, in da zasmehujejo ali postavljajo na nizko stopinjo ravno tega doslednega opozicionalca, prihaja odtod, ker je v odločnosti ter negativni in pozitivni kritiki svoje vrste zastopnik, kateremu se bliža doslej le malo tovarišev.

Zgled kritikovanja na znotraj, specijalno razmer, ki so neposredno v zvezi s hrvatskim in slovenskim narodom na Primorskem, je pa poslanec Spinčić. Mi si štejeemo v dolžnost, povdarjati dejstvo, da v cesarstvu ne zasledimo gorečnejšega, vestnejega in marljivejšega narodnega zastopnika nego je državni in deželni poslanec Vjekoslav Spinčić. Bliža se mu posl. Biankini, potem dr. Laginja. Tudi je še nekaj drugih, ki so dostojni imena pravih, vestnih zastopnikov, ali kjer nam gre kazati na vzor zastopnikov, dolžni smo se omejiti na malo primerov, tipov pravega zastopništva po delovanju in napravljenju ali smerih. Marljivost takih tipov je treba povdarjati toliko bolj, ko se je v avstrijskem parlamentu pokazala nekaka mlačnost tudi v opoziciji. Mnogoteri mladočeški zastopniki so le preveč izostajali, in so se pogrešali njih glasovi pri važnih razpravah. Prava opozicija ne sme ostajati samo pri mehaničnem zaničanju, ampak je dolžna, zbirati material za negativno, kakor pozitivno kritiko. Ta kritika je toliko potrebnejša, kolikor bolj so demoralizovane stranke vsakodobne večine, in kolikor bolj slepo in mehanično prikimujejo te stranke vsemu, kar pride na dnevni red. Drug prevažen vzrok pa je v omejeni svobodi tiska, in ta tisk more pravo kritiko širiti med občinstvom le, kolikor jo prav zadenejo govorniki v parlamentih. V obče se vzdržuje sistem tudi s tem, da odločilni činitelji slišijo premalo stvarne nepristranske kritike. Gospodovalne stranke in njih glasila odobrujejo vedno to, kar vzbuja in provzročuje opozicijo negospodovalnih narodov in njih strank. Ako torej posamični členi opozicije zanemarjajo svojo dolžnost, zavirajo vspehe tudi teh, ki se mučijo zaresno.

Toliko, kolikor so posamični opozicijski dejstveno zanikarni, je opravičena tudi kritika od strani oportunistov teh narodov, od katerih prihaja opozicija. Na to stran imajo tudi staročeška glasila prav, da grajajo tiste Mladočehe, kateri se malokedaj ali neredno vidijo v parlamentu. Kriva in krivična pa je zlasti staročeška kritika, katera zahteva od mladočeške opozicije uže sedaj vidnih vspehov.

Tu je glavno vprašanje: Proti čemu pa se bori mladočeška opozicija? Ali je šla iskat morda pred vsem pomnoženje osnovnih in srednjih šol ali celó osredotočit se za doseženje češkega vseučilišča na Moravi, pomnoženje sodišč in češkega sodiščnega in politiskega osebja in enakih ciljev? Tu je treba stvarno in pošteno odgovoriti, in nakrat zgine vse sofistikanje in zbegavanje širših množic češkoslovanske narodnosti. Ako bi se postavili Mladočehi na tako stališče, na kakoršno jih hočejo glasila staročeška prav nepatrijotiški — zavesti, potem bi mladočeška opozicija uničila vse dosedanje delovanje in sama sebe, a uničila bi tudi opozicijo drugih narodov in nadeje teh narodov, da se vendar izpremeni sistem.

Tak sistem pa se dá predrugačiti ne v jednom, ne v več letih; treba je delovati proti njemu dosledno

in vstrajno daljšo dobo, katera se more skrajšati le, če so druge okolnosti ugodne, drugače pa ne. Brez opozicije pa utegne tak sistem tudi podaljšati se, celó tedaj, ko bi druge razmere bile proti njemu. V tem tiči pomen sedanje opozicije, da ona krajša življenje sistemu. Zunanja politika se ne dá na hip izpremeniti, pač pa je uže velik vspeh opozicije v tem, ako more ona spreobračati voljo, iz neugodne napraviti dobro voljo za izpremembo. Duvalizem se ne dá uničiti, kakor bi kdo hotel; podpira ga tudi zunanja politika in tuja diplomacija, a doseženo je uže mnogo, ako začnejo premišljevati o duvalizmu kot obliki, ki ne more postati stalna za monarhijo. Gospodovalne narodnosti se ne dajo ugnati in hipoma zagnati na stališče enakopravnih narodov; a velik vspeh je uže v tem, ako se poželjivost takih narodnostij razkrije in ukroti nekoliko vsaj moralno. Da bi dosegla opozicija mnogo drobtin, katere so oportunistom glavni cilj, na to ni misliti, in bi bilo kaj takega tudi v protislovju z namenom opozicije. Sicer pa njena kritika dosega *posredno* mnogo tudi v pozitivnem zmislu. Ako opozicijski razkriva rane na državnem telesu in dokaže n. pr., da nedostajanje gospodarstvenih občil ali komunikacij v tej ali oni pokrajini je na škodo skupnega državnega gospodarstva, prisili moralno tudi gospodovalne stranke k temu, da se uklonijo za popravilo tega, kar so zagrešile s pristranskim gospodarstvom doslej. To je le jeden primer moralno pozitivnih vspehov delavne opozicije.

Opozicija, kakoršno zahteva ustroj sedanjega sistema, mora ostajati dosledna, energična in vstrajna. Ona mora biti na daljšo dobo pripravljena, ne da bi se izpremenil sistem; dovolj je, če maja ali pretresa stebre, na katerih sloni. Pomen opozicije zahteva pa tudi, da opozicija, kakor smo povdarjali uže večkrat, zastopa v resnici po cele narode, ne pa neznatne njih odlomke. To pa je zavisno tudi od strank vsakega naroda; ako v jednom in istem narodu ni jedinsti med strankami, paralizuje jedna stranka vspehe druge stranke. To je protinarodno, nepatrijotiški. V češkem kraljestvu je bil vsaj v tej volilni dobi narod toliko moder in srečen, da je v državni zbor poslal jednotno opozicijo, in je tu le plemstvo, katero slabi in uničuje pomen mladočeške opozicije. Češki narod bi potreboval sreče, da bi stalno pošiljal jednotno opozicijo v parlament. To pa je potrebno v vseh deželah, kjer je kompaktno češkoslovansko naseljenje. Takó bi deloval vsaj jeden narod jedin v opoziciji. Sedanji sistem je pa toliko mogočen, da potrebuje opozicije od več narodov, in ti narodi bi morali jednako pošiljati opozicijske poslance v osrednji parlament. O Slovencih smo takoj ob začetku dokazali, da vspehe teh poslancev, ki so v opoziciji, paralizuje ona skupina, ki ostaje oportunistička. A ne le to! Pravi vspehi opozicije so zavisni tudi od tega, da opozicijske skupine postopajo združeno, in da se v ta namen

tudi formalno označujejo kot združena opozicija. Do tega pa slovanski opozicijonanci niso še prišli. Vzrok nesložnosti je v kratkovidnosti in parlamentarni okornosti.

Doma strašijo Staročehi narod, da bi ne bilo jedinstva za mladočeško stranko. Na Slovenskem strašijo zastopnike pred Mladočehi. Tudi poslednji niso bili doslej povsem srečni v svoji taktiki, ko se niso omejili najprej nato, kar bi moglo pridružiti jim opozicijonance tudi drugih narodov. Letos je dr. Rieger prilično prav povdarjal, da treba se je vsakočasno omejiti na jedno točko in pri tej vstrajati, da se završi. Taka točka je bila in ostaja še dalje za Mladočehi in opozicijonance drugih narodov, da se izvrši narodna enakopravnost. Pri tem bi ne bilo nikakor treba narode zbegavati, kakor da bi opozicija popuščala druge točke svojega programa, ali kakor da bi zanemarjala državno historičsko pravo. Omejiti se je treba odločno na jedno točko, in ako so stranke lojalne, morale bi opozicijo podpirati pri takem postopanju. Takó bi opozicija rastla po številu zastopnikov, po številu pozitivno opozicijonalnih narodov kot takih in s povečanjem moralnih uspehov.

Tu pa tam poprašujejo: Kako je možno podpirati Mladočehi? Tako prašajo pristaši tistih strank, ki so se sedaj združile v protislovanski koaliciji, torej v podporo tudi nemško-liberalne stranke, ki je najhujša izmed vseh strank, ki je največja nasprotnica krščanstva, sosebno pa katoličanstva, kmetijstva in poštene obrti, prave svobode in največja nasprotnica narodne enakopravnosti in vsega konservatizma. Ako je bilo možno, da se je konservativna stranka združila z nemško-židovskim kapitalizmom in z vsem, kar je neposredno v zvezi s tem kapitalizmom, pač je stokrat in tisočkrat lažje in poštenjše združiti se z Mladočehi. Ko bi nemška konservativna stranka ne bila gnjila, združila bi se bila tudi ona stokrat rajši z Mladočehi, nego z menčestersko stranko. In kaj naj rečemo o slovenskih oportunistih, ki skupno delujejo z isto stranko, ki je največ kriva, da so dandanes jedni narodi gospodje, drugi pa hlapci, in katera ne preneha, pozitivno ruti proti vsemu, kar bi utrdilo slovanske narode in državo? No, ako bi nam odgovarjali, da nemški in slovenski zaslepljenci in oportunisti najslabše vrste so se združili z nemško-liberalno stranko za specifične namene, da prezirajo vse drugo, kar je z isto stranko v zvezi: mogli bi jih mi pozivljati, da naj izvrše isto logično operacijo nasproti Mladočehom, naj abstrahujejo od vsega drugega in naj se zvežejo ž njimi, za kar postavijo vsem negospodovalnim narodom skupen program, pa rešijo svoj razum in nekoliko tudi svojo, sedaj vsaj pri nekaterih vendar obtežano vest.

No, slovenski in drugi slovanski oportunisti so propadli moralno še mnogo bolj, nego nemški konservativci; kajti poslednji vendar vidijo, da tudi v koaliciji se štiti Nemcem nacionalna posest, v tem ko se Slovanom odteguje to, česar niso imeli še nikdar, za

kar pa imajo ustavno in historičsko pravo. Zato se ne moremo nadejati, da se poboljšaje slovanski jako nizko padli oportunisti; le tam, kjer je še kaj moralnega čustva, moremo nadejati se, da nekateri slovanski zastopniki popravijo še svoje zmote ter se neposredno združijo z dosedanjo opozicijo.

Glavna stvar pa ostane, da narodi razumejo pomen sedanjega skupnega protislovanskega sistema, da se po tem razumu pripravljajo na daljšo opozicijo, v ta namen pa tudi gledajo do časa, kakó odstranijo dosedanje oportuniste ter jih nadomestijo z odločnimi zavednimi in večimi zastopniki. Taki oportunisti, kakoršne imajo nekateri slovanski narodi dandanes, kljub vsem doseženim mrvicam, ne rešijo slovanskih negospodovalnih narodov in le pospešujejo sedanji ustroj, da se isti protislovanski sistem utvrdi še bolj, monarhiji in negospodovalnim narodom na škodo. Opozicija ima glavni namen, oslabilati sedanji sistem, vse drugo je postranska stvar, in ne sme motiti narodov, ako ne doseže vidnih uspehov. Vspehi prave sedanje opozicije morajo biti pred vsem moralni, in ti se ne dajo ne ogledovati, ne tehtati z obično tehtnico. Vspehi opozicije so nekaka imponerabilia, a v poslednjih bode toliko večja sila, kolikor bolj bodo za opozicijo stali narodi v svojih celotah. Cilj odločuje, in zato je treba pobijati vsako stranko, ki nepatrijotički izpodkopa opozicijo kot tako in ž njo pa glavni cilj, ki je cilj rešitve in utrjenja celokupne monarhije in njenih narodov.

Hrvati, Srbi in Slovenci.

(Ob Starčevići slavnosti.)

Dne 26. tega meseca postavi se temeljni kamen domu, ki ga sezida hrvatski narod na čast dr. A. Starčeviću, načelniku hrvatskega državnega prava. Ob tej priliki razglasé, kolikor čitamo, posebno formulacijo istega državnega prava. Hrvatski narod bode, kolikor se vidi, kolikor je zares naroden, proslavljajal Starčevića in program, ki ga je on razvil in s tem vstvaril posebno državnopravno stranko. Kakor se velik del naroda udeleži te pomenljive slavnosti, ravno takó bode jeden del istega naroda nasproten tej slavnosti. In ko bi tega ne bilo, srbsko naseljenje, naj se nahaja kjer koli, bode z mržnjo gledalo in označevalo to slavnost. V med ali strd bode se mešal ob tej slavnosti tudi pelin, in tužno je res poleg vsega drugega tudi to, da pogajanje obeh opozicijonalnih strank ni pred to slavnostjo dovedlo do zjedinenja, kakor trdijo jedni, formalno, in kakor trdijo drugi, formalno in materijalno.

Mi programa stranke prava ne bomo pretresali, in to toliko manj, ker nam ni znana poslednja redakcija tega programa, namreč taka formulacija programovega teksta, katero bi mogli poštovati kot avtentično in torej ogledati si jo tudi kritično. Našemu listu ne morejo Hrvatje očitati, da bi ne bil ugodno pisal o hrvatskem državnem pravu. Saj, če je kaj na tem, je ta list med Slovenci poslednja leta prvi navajal dokumente, kateri

potrjujejo nepretržno veljavo hrvatskega državnega prava, in je tudi naznačil, koliko se dostaje isto pravo tudi Slovencev. Tudi niso ne slovenski, ne hrvatski listi doslej v toliki meri praktično izvrševali literaturno zblíževanje Slovencev in Hrvatov, kakor ravno „Sl. Svet“.

Naposled se zavedamo tudi jako dobro občutljivosti Hrvatov in Srbov, takó da je jako težavno ustrezati obema. Ni nam pa do tega, da bi iskali hvale ne pri Srbih ne pri Hrvatih, ker z radostjo beležimo vse, kar se po našem preverjenju pojavlja dobrega in lepega med tema dvema oddelkoma južnih Slovanov. Jednako se pa tudi graje ne bojimo, ker ne smatramo stvarij za kak sport, ampak za nekaj, kar je nad vse zaresno, poštevanja dostojno nad vsako hvalo in grajo, nezasavisno od zahipnosti, ampak sezajoče v daleko bodočnost, nasproti kateri ne more biti indiferenten noben rodoljub, naj si bode Hrvat, Srb ali Slovenec.

Namesto tega torej, da bi pretresali sedanje nedostatne formulacije hrvatskih narodnih programov, specijalno programa stranke prava, vsiljuje se nam drugovrstno premišljevanje, in to tukaj izjavimo, naj si bode komu drago ali neprijetno, in naj bi se tudi s kamenjem lučalo na naš listič.

V tem, ko se Srbi in Hrvatje prepirajo za nekako politiško prvenstvo na jugu; v tem, ko si oni snujejo in izpreminjajo svoje programe, je zapadna politika uže določno zasnovala svoj program, in ta program je toliko obsežen, da vključuje poleg Slovencev ne le Srbe in Hrvate, ampak tudi Bolgare, da ne govorimo o drugih narodnostih, katere so le posredno v zvezi in tudi v konečni usodi združene z Jugoslovani.

Kar se dostaje Hrvatov in Srbov, so uže danes dejstva tako očitna, da jih more zaslediti celó največi srbski ali hrvatski šovinist. Zapadna politika hoče stalno ločiti Srbe in Hrvate na dve posebni skupini. Tudi ko bi prišla ta dva naroda do složnega razuma, zapadna politika bi vedno gledala na to, da ju razdvoji. Hrvatom in Srbom ni torej samim še-le iskati medsebojnih navskrižij; zapadna politika, ki je bila vedno iznajdljiva, kjer je bilo treba staviti zagvozde med Slovani, iztuhla v vsaki dobi in v vsakem za to primernem ozemlju, da se bodo Srbi in Hrvati borili drug proti drugemu in takó slabili drug drugega. Dandanes je za taka navskrižja takó preskrbljeno, da si protislovenska politika ne more želeti ugodnejega za svoje končne cilje. Na vstoku je v tej dobi macedonsko vprašanje, katero spravlja Bolgare in Srbe v nasprotje. Na zapadu ima Srbija Bosno in Hercegovino. Ti dve poslednji pokrajini ste zagvozda nasproti Srbom in Hrvatom; v tem ko se ti križajo zaradi teh dveh dežel, se množi tuji živelj v njih, iznašel se je uže poseben bosenski jezik, uničujejo se pesmi in staroslovanski običaji in poslednji kulturni ostanki iz slovanske prošlosti. Katoliška propaganda se pospešuje ne iz ljubezni do katoliške cerkve, ampak da bi tudi ona utrjevala med Srbe in Hrvate dobro zagnano zagvozd. Kakor se zdi tuji politiki primerno, izrablja za svoje namere sedaj hrvatski, sedaj srbski šovinizem; v jednih deželah se laska Hrvatom, v drugih veže Srbe s slovanskimi nasprotniki proti istim Hrvatom. Srbom in Hrvatom mora to znano biti, zato tega tu ne bomo dalje označevali.

Ko takó slabita Srb in Hrvat svoje najboljše moči med seboj, se zapadna politika smeje v pest, in tu se uresničuje latinski izrek: *Duobus litigantibus tertius gaudet*. Srbi in Hrvatje spominjajo na starogrške hege-

niste; ko so se ti oslabili dovolj, prihrumel je macedonski Filip in potem njegov sin Aleksander, in skupne grške politiške svobode je bil konec na vse veke.

Hrvatje se ponašajo z večim napredkom, nego se kaže doslej med Srbi. Ta napredek ni odločilen za bodočnost, odločilno pa je to, na kaki podstavi napredujejo Hrvatje, in na kaki se bodo nadalje razvijali Srbi, in tu moramo konstatovati resnico, da so Srbi mnogo na boljem. Srbi so si ohranili cirilometodijsko cerkev, in ta ima take korenine, da jih zapadništvo ne more izruti niti takó lahko, kakor je to možno pri sedanji avtonomiji unijatske cerkve avstro-ogerskih Rusov. Zapad mora tu dolgo ruti in z večo unetnostjo širiti protestantizem ali lat. katolicizem, da oslabi avtonomijo srbske cerkve. Pri Hrvatih je to delo izvršil Zapad uže pred veki, in kar se zopet utrjuje v Senjski biskupiji, ni niti senca od popolne cirilometodijske organizacije med Srbi.

Hrvati so šli dalje in za njimi Slovenci zapadni politiki na leđ s tem, da so se namesto Azbuke poprijeli posebnih latinskih Abeced, in nič ne pomaga, da se Hrvatje učé po šolah še vedno cirilici, ko pa jo popuščajo pri dejanski porabi. Tudi Vuk Karadžić se je zagrešil nasproti Srbom, da jim je pokvaril staro Azbuko; ali na to stran je, rekli bi, smrtni naglavni greh pri Hrvatih in Slovencih.

Na Hrvatskem, kolikor se sliši, na poštah uže neposredno prosledujejo Azbuko, dasi je v isti Hrvatski dovolj pravoslavnih Srbov, katerim je zagotovljeno pravo porabe cirilice.

Vsled opuščenja cirilice se vsled zaslepljenosti vedno bolj ločijo tudi oblike jezikove v književnosti, in se tudi tu dela zagvozda med Hrvati in Srbi.

Oboji, dasi imajo na več strani skupne tradicije, trgajo se med seboj zastran svojine in svojstvenine starih narodnih pesmij, kakor je bilo to videti tudi iz polemike, nastavše vsled tega, da je „Sl. Svet“ namestil nekoliko odlomkov narodnih pesmij. Tu je šovinizem srbski morda še večji, nego hrvatski; vsled geografskega položaja srbskega naroda morda tudi bolj opravičen, ali šovinizem je vsekakor, in služi le na korist in posmeh tujstvu. Dosledno jo pretira nadaljnji šovinizem še do tega, da se bodo trgali celó za prvenstvo krašenj ali ornamentov na poslopih, posodah in narodnem kroju, v tem ko bi se bili oboji dolžni radovati, da je v obče še ostalo toliko tvornega duha med narodom.

V narodnem in socialnem gospodarstvu so si Hrvatje v najnovejši dobi oslabili združno življenje, in tudi to služi le tuji politiki, ki hoče na vse strani spraviti najprej Hrvate, po drugih potih pa Srbe v omrežje zapadne kulture.

Politika se izpreminja, kultura pa, jedenkrat uničena, je po svoji svojstvenosti za vselej izgubljena, in s tem tudi narod v svojih tvornih silah oslabljen. Srbi in Hrvatje v političnih borbah upravljajo, kar je narod vstvaril tekom srednjega in novega veka, ali kar je prinesel seboj še iz prahistorijskih dob.

Hrvate in Srbe spravlja tujstvo tudi v ekonomsko zavisnost, in ta jih oslabi celó za politiške borbe.

Slovenci so po posebnih zgodovinskih nezgodah politiški in kulturno oslabljeni; oni potrebujejo sosedov, ki so sami še kulturno živi in plodni. Ako ne bodo imeli takih sosedov, so za Slovanstvo izgubljeni. Hrvatstvo in Srbstvo ima za slovenski narod le toliko pomena, kolikor ostane isto Hrvatstvo in Srbstvo samo kulturno krepko in tvorno. A Hrvati in Srbi, tudi ko

bi se ne slabili med seboj, ko bi jih ne izpodmikala tuja politika, niso dovolj močni, da bi se vzdržali, in naj bi imeli še toliko politično svobodo ali avtonomijo. Kakor potrebujejo Slovenci njih, ravno takó potrebujejo Hrvatje in Srbi Slovence.

Kolikor se dostaje Hrvatov samih, ne morejo in ne smejo oni prezirati programov drugih avstro-ogerskih Slovanov. Duvalizem je zapreka vsem Slovanom; ta duvalizem je treba poštovati tudi pri hrvatskem državnem pravu, pa ne takó, da bi Hrvatje puščali Madjare pri sedanjem položaju, samo da bi oni dosegli svoje državno pravo. Dalmacija je tudi v programu nemških nacionalcev, in ti bi radi dali Hrvatom, ali prav za prav, Madjarom Dalmacijo, da bi po izločitvi te dežele in zajedno Galicije toliko laže v Dunajskem parlamentu spravili pod oblast nemške narodnosti Čehoslovane in Slovence. Za Hrvate pa je vprašanje srbsko primeroma ravno takó važno, kakor za Čehoslovane nemško vprašanje na Češkem.

Dobro pa je, da tudi srbski šovinizem spozna one opasnosti, katere grozé srbskemu narodu bodisi v mejah

naše monarhije, bodisi v zunanjih deželah. Brez poštovanja odločilnih činiteljev se programi avstrijskih Slovanov ne izvrše, in Slovenci imajo tudi v pogledu na druge Slované prav, kolikor težé najprej po izvršenju narodne jednakopravnosti s pomočjo posebnih nacionalnih avtonomij, kakor je bilo mnogokrat razloženo v našem listu. Tudi je hrvatsko državno pravo, tako, da slovenski mislilci ne zatrjujejo brez vzroka, da bi bil program pod kakim drugim imenom mnogo ugodniši Hrvatom, Srbom in Slovencem, nego sedaj povdarjano hrvatsko državno pravo, katero vzbuja v Srbih toliko nasprotja, da ne gledamo na vse drugo.

Želimo načelniku hrv. drž. prava še dolgega, srečnega življenja, pa tudi to, da bi se mu posrečilo spraviti v soglasje vse, kar je potrebno, da se ohrani ne le politički, ampak tudi kulturno hrvatski narod. In da bi svojemu programu dal tak izraz, da bi ga radi sprejeli ne le Hrvatje, ampak vsi ti Slovani naše monarhije, ki so bolj ali manj tesno združeni z usodo hrvatskega naroda.

Iz poezij J. Stritarja.

Pri pastirskem ognji.

Mrak je, ogenj že ugaša
Že umolknil je strnad;
Sita je živina naša,
Rada šla domov bi spat.

Trebe je od ognja vstati,
In domov je gnati čas;
Težko čaka že nas mati
In večerja čaka nas.

Sivka vaša, glej, se bliža,
Mukajoč, da se mudi;
Čakaj še, da se prekriža
Ogenj, predno pogori.

Da ostane v božji moči,
To po dolgem, to po čez;
Angeljci se zdaj po noči
Pridejo sem gret z nebes.

Izvirnik.

При пастырском огни.

Мрак ъ, огонь же угаша,
Же умолкнул ъ стрнад;
Сыта ъ живина наша,
Рада шла домов бы спат.

Требѣ ъ од огня встати,
Ии домов ъ гнати час;
Тажко чака же нас мати,
Ии вечера чака нас.

Сивка ваша, гляй, са ближа,
Мукажч, да са муди;
Чакай ше, да са прекрижа
Огень, прѣдно погори.

Да остане в божѣ мочи,
То по долзем, то по чез;
Ангельци са здай по ноци
Придемъ сѣмъ грѣт з небес.

M. A. Лажурскій.

У пастушьего огонька.

Ужъ темнѣть, огонь же гаснѣть,
Дроздъ нашъ милый ужъ молчить;
Стадо сытое желаетъ
Вернуться ужъ домой.

Отъ огня намъ встать вѣдь нужно,
Стадо гнать домой пора;
Ждетъ насъ матушка въ тревогѣ,
Ужинъ ужъ готовъ для насъ.

И коровка вотъ подходитъ,
Да мычитъ: домой пора;
Прекрестить огонь лишь надо
Раньше, чѣмъ потухнетъ онъ.

Подъ защитой божьей будетъ
Нашимъ подъ святымъ крестомъ;
Ангелы придуть же ночью,
Чтобъ погрѣться у огня.

Фр. Целестина.

Kraški soneti.

I.

O kras! o kras! mrtvaško ti pogorje!
Kako srce se širi tesno moje,
Ko v groblje gledam razorano tvoje,
Na to okamenelo — mrtvo morje!

Te tvoje sive, kras! in tužne skorje
Obujajo mi čustvo tamne broje,
Ki nosil skrite v dnū sem duše moje,
Češ, da spomin noben jih ne izorje.

Iz dnā mi srčne vstajajo zdaj tmine,
Na dan hité, kakor gavranov roji,
Ki nočne tvoje jih krijo votline.

A zopet jih skrijo propadi tvoji,
Oj srce moje kras! ko žitje rime,
Ko duše utihnó besneči boji.

II.

O binkoštnih je bilo dneh pred leti,
Ko v solnčno vozil sem se tje Gorico;
Med potom v slavno „avstrijsko Nico“
Očaran čul sem Krasa slavce peti.

Na vzhodu vže nebó sem zrl bledeti
In v dalji videl „mreti“ sem Danico —
In skozi zlato — biserno meglico
Nebeško solnce žaroma prisveti!

Oj jutro rajsko! koliko čarobe
Srce tedaj je moje občutilo!
Kaj čustev mi najslajših v njem je klilo!

Kras mrtvi v luči jutranje svitlobe
Pak zdel se mi je — slika domovine,
Ki tužna tudi polna je — miline.

x—y.

V g o z d u.

Rad se po gozdu gostem sprehajam,
Ko je pomladi ves mi zelen!
Praznik veseli srca obhajam,
Da mi v pomladnem raji živi.
Daleč za gozdom svet mi je šumni:
Nič ne pogreša ga moje srce!
Naj le ostane svet ta — razumni
Daleč na strani od moje noge!
Sam se sprehajam, dušo ohlajam,
V gostem tem gozdu — sam in ne sam!
Stara drevesa tu si nahajam,
Stare prijatelje dobro poznam:
Vsi so vršičke v zelenje oblekli,
Tiho šumé pozdravljajo me.
Niso po zimi ljudje jih obsekli,
Da si topijo sobe hladne.
Gore na smrekí vitki prepeva
Grlica moja, se ziblje lahko,
Da po zelenem hramu odmeva
Grličin glas: „Ni mi hudo!“
Detel, zvonar, se hitro oglašá,
V cerkvi zeleni urno zvoní:

„Tik, tik, tik!“ modro zvone oponaša.
Bog ve, al' plačo dobro dobi?
Slavec na gosle drobne zagode,
Da ga vse sluša, vse kar strmi:
Pesen on poje ljubezni, svobode
Drobnim se pticam v srcih glasi!
Pesem slavlulja kosa mi vzbuja,
Da svojo zapoje pesem glasno.
Skoro od slavčeve nič mi ni huja:
V srce preliva se ljubo, mehko!
Malo pa dalje visoko poseda
Ptica mi draga, poje: kuku!
Sladka pomladi njena beseda
Polni radosti srce in uho.
Ne samo mene, ptica, raduješ!
Gosti ti gozd radosti drhtiš,
Prvikrat pesem ko njeno začuješ;
Hitro se ves nam, ves zeleniš!
Kako ne veselil se jaz bi pomladi
V glasnem tu gozdu — tudi le sam?
Kako ne pozabil vse bi gamadi:
V hrupnem jo svetu dobro poznam!

V gostem pa gozdu jarko zelenem
Srce uživa mir in blagost,
Kakih ne najde v pismu nobenem,
Kar jih ponuja svetska zvitost!
V prsih srce se svobodno mi širi,
Ko da odpala težka je vez!
Daleč so, daleč dosadni obziri,
Ki so življenja svobodnega jez.
V tihem se gozdu srce pomlaja,
Zvoki nekdanji v njem se glase.
Prva ljubezen topla mi vstaja,
Svetle nadeje, njene sestre.
Čari nekdanji, vera ti zvesta,
Le mi svetite v srci svetlo,
Da se razsvetli življenja mi cesta
Vsaj za trenutke jasno — čisto!
Da mi srce vsaj enkrat še pilo
Čiste radosti kapljice bo,
Da bi vse mi, vse pozabilo,
Kar je trpelo, trpelo hudo!

—st—

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

„Εἰς τὴν ἑλλάδα.“
Homer.

Kar zgodovinin nam list našteva naródom na zemlji,
Malo jih je ali nič, kateri jednaki so nam,
Kteri jednaki so nam Slovencem, ubogim sirotam,
Brig imajočim dovolj, jadov dovolj in nadlog,
Noscem žulečih verig, podložnikom, starim Arpinom,
Revnim služabnikom béd, stiskancem raznih nevolj,
Kdo pa nas otme kedaj sramotnega, ah, hlapčevanja?
Kdo nas trinoštva zares strašnega reši kedaj?
Kdo nam pa dihati dá ubožcem prosteje smejeje?
Kdo nam prinese pač ključ, ključ od svobodnih vrat?

Sami na noge možjé, in krepko se lotimo posla,
V sreč zažari pogum, vsak strahopetstva se boj,
Z dušnim orožjem med svet, in zmaga gotovo bo naša,
V dušnem orožji je moč, ktere se vsakdo boji,
Proč klečeplaztvo, zavist, krivica, hinavstvo, lizunstvo!
Krepek in trden značaj bodi Slovanom nakit!
Nade gojimo in up, da vse se obrne na bolje,
Da bo trpljenju nekdáj našemu konec in kraj.
Z dvomom pekočim na stran; to sladka nam bodi tolažba:
Pride gotovo še dan, ko bo svobóden Slovan.

Božidar Flegerič.

Der Königsohn Marko.*)

(Nastavak.)

Još nekoliko rieči o dierezi iza drugoga troheja.
Je li Gröber znao, da je diereza iza drugoga troheja
hrvatsko-srbskomu desetercu pravilo bez iznimke? Bu-
dući je živio dulje vremena u zemljah, u kojih se pjesme
pjevaju; budući je pjesme svojimi ušima slušao pjevati
uz gusle; budući je „usisao miris“ toga našega cvieća^{*)}:
valjda jest. Ipak nije proveo diereze iza drugoga tro-
heja, nego, po prilici, u $\frac{1}{2}$ prevedenih stihova. Zašto
nije? Stjepan Bosanac⁴⁴⁾ piše o Talvj-i⁴⁵⁾: „Metar je u
Talgj-inom prijevodu trohejski, kako se čovjek može

uvjeriti na svakoj stranici. Na kraju stiha svuda je
provela stanku⁴⁶⁾, ali iza četvrtoga sloga⁴⁷⁾ nije mogla svuda
s cezur⁴⁸⁾ izaći“. Možda nije ni Gröber mogao izaći.
Možda — ali ima u njega stihova, u kojih možeš, štogod
promjeniv, lahko, izaći s dierezo⁴⁹⁾ iza drugoga troheja.

„Te je“⁵⁰⁾ šalje na Hercegovinu* preveo je: „Sendet
es“⁵¹⁾ zur schönen Hercegow'na* (Markos Eltern, str. 9.);
tu se diereza iza drugoga troheja daje provesti veoma
lahko, ovako: *Und er sendet's | nach Herzegovina* (ili:
Und er schickt es | nach Herzegovina), i to ne dodav
„schönen“ i ne promjeniv Herzegovina u „Hercegow'na“⁵²⁾.

*) U predzadnjem br. čitaj sub linea: Scutari. — U zadnjem
br. čitaj Luder ist (ne: leider ist) der Brautführer und Beistand.

⁴²⁾ V. 8. br. — ⁴⁴⁾ V. 9. br. — ⁴⁵⁾ V. 9. br. — ⁴⁶⁾ V. 9.
br. — ⁴⁷⁾ Prspd. 9. br. — ⁴⁸⁾ Recte: dierezo — v. 9. br. — ⁴⁹⁾

Je (ju) — knjigu. — ⁵⁰⁾ Es — das Schreiben. — ⁵¹⁾ Nekoji go
vore i pišu: *die Herzegovina* (prspd. *die Türkei, die Schweiz*, po
to tome: *nach der Herzegovina* (Und er sendet's | nach der Her-
zegow'na).

— „Kad pogledaš s grada iznad sebe, Ništa nemaš li-
jepo vidjeti, Već bijelo drvo dormitora“ preveo je:
„Wenn du von der Feste aufwärts blickest, Siehst du
nichts, was dich erfreuen könnte, Nur des Dormitor
beschneite Stämme“ (Markos Eltern, str. 9.); i tu se
diereza iza drugoga troheja dade provesti, lahko, ovako:
*Wenn du blickest | von der Feste aufwärts, Nichts bemerkst
du, | was dich kann erfreuen, Nur die Stämme | Dormitors,
die weissen.* — „Pa ćeš biti gospodja kraljica“ preveo
je: „Königin und Herrin sollst du werden“ (Markos
Eltern, str. 10.); i tu se diereza iza drugoga troheja
dade provesti, lahko, ovako: *Du sollst werden | Königin
und Herrin* (ili: Und sollst werden | Königin und Herrin
— ili: Sollst mir werden | Königin und Herrin — ili:
Und wirst werden | Königin und Herrin). — „Njemu
Mare s plaćem odgovara“ preveo je: „Unter Thränen
antwortet ihm Mare“ (Die beiden Königssöhne str. 25.);
taj deseterac (v 7. br.) dade se popraviti ovako: *Ihm*

Oranje Kraljevića Marka.

Vino pije Kraljeviću Marko
Sa staricom Jevrosimom majkom;
A kad su se napojili vina,
Majka Marku stade besjediti:
„O moj sinko, Kraljeviću Marko!
Ostavi se, sinko, četovanja,
Jer zlo dobra donijeti neće;
A staroj se dosadilo majci
Sve perući krvave haljine;
Već ti uzmi ralo i volove,
Pak ti ori brda i doline,
Te sij, sinko, pšenicu bjelicu,
Te ti hrani i mene i sebe.“

To je Marko poslušao majku;
On uzima ralo i volove,
Al' ne ore brda i doline,
Već on ore careve drumove.
Otud idu Turci janičari,
Oni nose tri tovara blaga,
Pa govore Kraljeviću Marku:
„More, Marko, ne ori drumove!“
„More, Turci, ne gaz'te oranja!“
„More, Marko, ne ori drumove!“
„More, Turci, ne gaz'te oranja!“

A kada je Marku dosadilo,
Diže Marko ralo i volove,
Te on pobi Turke janičare,
Pak uzima tri tovara blaga,
Odnese ih svojoj staroj majci:
„To sam tebi danas izorao.“

Podcrtani stihovi ne imaju diereze iza drugoga
troheja. *Als sie sich genug gelabt am Weine* dade se po-
praviti: *Als des Weines | sie genug genossen* (ili: Als
vom Weine sie genug getrunken); *O mein Sohn, du
königlicher Marko* ovako: *O mein Söhnchen, | Kralje-
witsche Marko*; *Lass, mein Sohn, die ew'gen Raufreien*
ovako: *Lass das Kämpfen, | lege weg die Waffen* (četo-
vanje nije „Raufreien“); *Nimm den Pflug und spanne*

erwidert | unter Thränen Mare. — „Ljuto ciknu, pa
poteže čordu“: „Böse kreischt nun Marko, zieht den
Säbel“ (Die beiden Königssöhne, str. 29.) dade se po-
praviti ovako: *Böse kreischt er, | zieht dann den Säbel*
(ili: Böse kreischt er, | und den Säbel zieht er — ili:
Böse kreischt er, | nach dem Säbel greift er). — „Uzmi,
sele, | Kraljevića Marka, Hajde s njime u Prilipa grada,
Tamo tebe loše biti neće“: „Schwester, nimm den Kral-
jewitsche Marko, Geh mit ihm nach seine Feste Prilip,
Wahrlich, schlecht wird es dir nicht ergehen“ (Die stolze
Rossanda, str. 47.) dade se popraviti: *Nimm, o Schwe-
ster, | Kraljewitsche Marko, Lass dich führen | nach der
Feste Prilip, Schlecht wird's, Schwester, | dort dir nicht
ergehen.*

Tako bi se dali, lahko ili — teško, popraviti svi
stihovi. Pokušajem neka nam služi najkraća pjesma u
Filipovićevoj zbirci „Oranje Kraljevića Marka“, u Grö-
berovu prevodu „Wie Marko ackert“ (str. 235.).

Wie Marko ackert.

Sitzt beim Weine Kraljewitsche Marko
Mit der alten Mutter Jevrosima;
Als sie sich genug gelabt am Weine,
Spricht die Mutter zu dem Sohne Marko:
„O mein Sohn, du königlicher Marko!
Lass, mein Sohn, die ew'gen Raufereien —
Denn das Böse kann nie Gutes bringen,
Und der alten Mutter wird's zuwider,
Täglich blutge' Kleider nur zu waschen;
Nimm den Pflug und spanne vor die Ochsen,
Ackere am Berge und im Thale,
Säe dann, mein Sohn, vom weissen Weizen
Und ernähre dich und deine Mutter!“
Und der Marko folget gleich der Mutter,
Nimmt den Pflug und spannt vor ihn die Ochsen;
Doch er ackert nicht die Berge, Thäler,
Sondern ackert nur des Sultans Strassen.
Janitscharen kommen grad des Weges,
Schwerbeladen mit drei Säcken Goldes,
Und beginnen Marko anzurufen:
„Hör doch, Marko, akre nicht die Strassen!“
„Hört, ihr Türken, schonet meinen Acker!“
„Hör doch, Marko, ackre nich die Strassen!“
„Hört, ihr Türken, schont doch meinen Acker!“
Doch dem Marko wird der Streit zuwider,
Und er nimmt den Pflug mit sammt den Ochsen,
Schlägt damit die Janitscharen nieder,
Nimmt von ihnen blankes Gold drei Säcke,
Trägt sie hin zu seiner alten Mutter:
„Mutter, sieh, das hab ich dir erackert“.

vor die Ochsen ovako: *Nimm die Ochsen, | spanne vor
den Pflug sie; Ackere am Berge und im Thale* ovako:
Pflüge Marko, | Thäler und Gebirge (ili: *Pflüge, Marko, |
Berge dann und Thäler*); *Säe dann, mein Sohn, vom weis-
sen Weizen* ovako: *Sä', mein Söhnchen, | dann vom weissen
Weizen* (ili: *Sä', mein Söhnchen, | guten weissen Wei-
zen*); *Nimmt den Pflug und spannt vor ihn die Ochsen*
ovako: *Nimmt die Ochsen, | spannet vor den Pflug sie;*

Doch er ackert nicht die Berge, Thäler ovako: Doch nicht ackert | Berge er und Thäler; Und er nimmt den Pflug mit sammt den Ochsen ovako: Zornig packte | Pflug und Ochsen Marko; Trägt sie hin zu seiner alten Mutter ovako: Nimmt und bringt sie | seiner alten Mutter (ili:

Brachte heim sie | zu der alten Mutter — ili: Zieht mit ihnen | zu der alten Mutter — ili: Mit den Schätzen eilt er zu der Mutter); Mutter, sieh, das hab' ich dir crackert ovako: So viel hab' ich | heute dir crackert.

Priredio dr. Trnoplesar.

(Nastavak dodje).

M a š t a n j e.

A što se smješe usne tvoje mile,
I srce živo poput vatre gori?
Gle, suza kanu... Što mi plačeš, sele,
Za domom zar te gorka tuga mori?

Il plačeš, plačeš onu spomen kletu,
Ah, krvav onaj danak svoga roda,
Kad pade kralj nam, zadnji kralj i, jao,
Kad s njime zlatna pade nam sloboda!

Al ti mi bliedi... gle, i ustne dršču,
A poput mrkog neba ti je čelo:
„Oj proklet bio, koj mi izdô moju
„Domaju milu i Hrvatstvo cielo!

„Oj proklet bio, kuda svietom pošô,
„I duh mu kleti ne našao mira!
„Nek luta, bježi, plače i zavija
„Kô vihor pusti oko tog svemira“.

A usne ti se eno... smješe opet,
I srce gori poput vatre žive —
Ah, gledaj, seko, onoga junaka,
Oj gledaj, seko, one hrabre dive!

Kô angeoski da je sbor s nebesa
Med ljude sašô, da im lieči rane
I da im vrati dare izgubljene
I dare davno, davno oplakane.

Al ti se treseš, ti mi drščeš, sele,
I srce gori vatrom, snagom svom —
Oj slušaj, kako narod složno kliče:
Občuvaj, bože, kralja i naš dom!

— Mir s vama, oj junaci divni moji,
Te puste vike već je sada dosta!
Tâ Hrvat-junak od starine bio,
A sin da njegov kukavica posta?!

Ta stari vaši branili su ovu
Premilu zemlju, što vaš sad je dom,
I kvasili ju često i prečesto
Za obranu i žarkom krvi svom.

I kad sloboda u pogibli bila,
Pa dušman kad bi navalio ljut,
Tad Hrvat junak predobro je znao,
Da do slobode krvav tek je put!

Dâ, djedom vašim vazda bilo prvo
Sloboda draga, vjera, rod i dom,
Na ljute bi se namjerio vrage,
Podjarmit tko bi htio ovaj dom!

A sad se eto namrštilo nebo
Nad krasnom zemljom i domajom tom;
Junaci divni, hrvatski junaci,
Naš hrvatski je u pogibli dom!

Al vidim, gdje vam burno srca biju,
Da krvi nije dušmanske vas strah;
— — — — —
— — — — —

— A narod kliče, srce sve mu gori,
I bojne pjesme svud se čuje glas,
A narod moli: Bože čuvaj kralja
I domu dragom daj podieli spas!

A što se smješe usne tvoje mile,
I srce žive poput vatre gori?
Gle, suza kanu i pest ti se stisla,
Za domom zar te gorka tuga mori?

A usne šapću: Proklet izdajica,
Nek duh mu kleti nigdje nema mira,
Nek luta, bježi, plače i zavija
Kô pusti vihor oko tog svemira. —

A vani ljuta bura svud zavija,
Kô izdajnika proklet duh da luta,
Ni zvjezdâ nema nebo crno, mrko
Kôd domovine moje sreća kruta. —

A vihor ljuto svietom svud zavija,
I tužno, muklo udaraju sati —
A ja sve molim molitvicu tihu:
O Bože sveti, slobodu nam vrati!

A nebo za čas bilo opet vedro
Kô duša moga hrvatskoga roda,
I moljah nebo: Nebo, vječno nebo,
Daj rodu mome, da svane sloboda!

Oj daj, da sinci hrvatskoga roda
Svoj grijeh težki upoznađu jednom,
I kraj da bude biedi, jadu kletom,
I kraj da bude robstvu tome biednom

O daj, o Bože, da već dodje doba,
Kad brat će bratu past na bratske grudi
I reć mu: Prosti, svjetlo i sloboda
To meni odsad stalno geslo budi!

A tad će majka od radosti plakat
I djedom našim uzigrati kosti:
„Oj da ste zdravo, dični naši sinci,
Mi praštamo — i Bog vam neka prosti!

I minu nojca, iztok se zarudi,
Jer svanu zora rumena i biela —
Oj daj, o Bože, da Hrvatska draga
Osvane tako slobodna i ciela!

M. H

Въ концѣ XIX. столѣтія.

На всѣхъ паряхъ стремимся мы впередъ —
Въ болота вѣка — гнилыя!
И говоримъ, чтобъ счастливы былъ народъ.
Занятіе — прибыльное!
Дурачимъ милыхъ, добрыхъ простаковъ,
Не вѣра въ Бога ни въ добро!
Улыбкой лишь встрѣчаемъ смѣльчаковъ,
Которымъ свято — старое,
И свята вѣра милая любви,
Да жертвъ для блага ближняго.
Та вѣра, до небесъ высокая,
Исчезнуть ужъ готова намъ:

Зіяетъ пропасть намъ глубокая,
На днѣ ея — отчаянье!
Морозъ холодный пробѣгаетъ намъ
До самой глубины сердцевъ!
Батаемся по жизни мы волнамъ,
Какъ утопающій пловецъ.
Минута свѣтлая лишь дорога:
Минуты свѣтлой лишь — обманъ!
Забьются намъ хотѣла бы душа,
И вышнѣ жизни лишь стаканъ!
А сердце холодѣетъ съ головой:
Нѣтъ вѣры теплоу ужъ въ добро!

Повысли крылья вѣры намъ святой
Въ любовь, въ все, что высоко.
Повысли крылья намъ высокихъ думъ,
Отчаянья мы слышимъ кличъ!
Его же крылья затемняютъ умъ
Растетъ во тьмѣ ужасной — дичь.
Сердитый слышимъ вопль отчаянья,
Что надо все, все разрушить!
Любовь — цвѣтокъ взойдетъ нежданная,
Должна развалины покрыть,
Въ крови свѣтъ драхмъ обновить!!
Фр. Целестина.

*) Tem, ki se niso še do cela izgubili v sedanjem obćem prematerijalističnem tečenju, priporočamo to pesem v posebno uvaževanje. Opaz. uredništva,

Sviest razuma.

Sviest razuma, kad mi ganu
Žarko, mlado srce moje,
Jednome sam idealu
Posvetio žiće svoje;
Vidjeo sam, gdje trpi
Moj hrvatski narod slavni,
I odlučih za njeg živjet
I u grobak pasti tavni!

Tad sam mladjan upoznao,
Da je moja Istra draga:
Otudjena kćerka samo
Hrvatskoga svetog praga.
Vidio sam u njoj živi
Hrvat patnik od vjekova,
Od tog trenu njenu majku,
Hrvatsku sam zamilovā

I pod barjak čist pohrlih,
Što ga razvi Ante stari,
Da se pod njim borim mladjan,
On u borbi, da me žari;
Tad se zakleh majke grobom,
Uspomenom njenom svetom:
Za hrvatstvo sve pregorit,
Jedinom ga držat metom.

I sad može sunce pasti,
Sa stožera sviet se maći,
Al ja ću se viekom jednak
I na istoj stazi naći!
Jerbo nema mamna dara,
Sile ili novca zlata,
Štono svinut može pravog
Uvjerenog još Hrvata!

R. Katalinić Jeretov.

D O P I S I.

V Kumenu na Štirkem, 17./VI./1894.

Požidjeni nemški list v Mariboru, list skrajne perfidnosti, ki ni vreden, da bi ga imenovali, piše od 10. junija t. l., pod zaglavjem: „Slovenische Bescheide auf deutsche Eingaben“, med drugim naslednje: „Kakor je znano, ni zakona niti naredbe, ki bi pripuščala, da bi tukajšnje c. kr. sodišče nemške tožbe, uroke itd. uradno reševalo v slovenskem jeziku. Neki nemški posestnik iz okolice na desnem bregu Drave dobil je na svojo nemško pisano tožbo povsem slovenski: odlok, katerega ni mogel razumeti, ker slovenščino lomi le za silo. Ali ni to naravnost uradno slovenizovanje? Ni li to na kvar hitremu poslovanju v uradnih pravnih stvareh? Kdo povrne stroške in izgubo časa, na ta način prizadetih stranki, ki se mora napotiti osebno k sodniku, da jej raztolmači slovenski odlok? Gotovo ne dotični sodnik-slovenizator. Tak slučaj torej provzročuje prizadetim tudi gmotne škode. Zopet nov dokaz, da bi Slovenci radi vrinili svoj jezik Nemcem na stroške poslednjih.“

Recimo, da je tu kritikovan slučaj resničen, in da so pravilni tudi izvodi, ki jih nemški list uporablja na korist Nemcem. Potem je treba staviti, kjer je ime „Nemec“, jedino ime „Slovenec“, in takoj se zasukne vsa stvar. Potem se pokaže, da Slovenci ne doživijo samo jednega takega slučaja, ampak se take neprikladnosti vršé v posamičnih deželah in okrajih redno, torej leta in leta, a nasproti temu nemški listi dosledno molče!

No povrnilo se: Ako se je od strani naše okrajne sodnije zares pripetil tak slučaj, je znamenje, da je sodišče razumelo iz dotične nemške tožbe, da ta stranka ne ume nemški, ker njen vložnik je po največ nemčur, in to je razvideti tudi iz besed navedenega lista samega, ki pravi, „da ta stranka ni umela dobro slovenski“, kajti pristni Nemci slovenske pisave čisto nič ne umejo ali nočejo umeti, in običajno tudi taki, ki so rojeni in vzgojeni med Slovenci.

Naši požidjeni nemški liberalci bi pa morali, gledé na to, da se je jednemu Nemcu (ki pa gotovo ni bil Nemec) vsled „slovenske rešitve na nemško tožbo“ zgodila taka „vnebovpijoča krivica“, vendar pomisliti, koliko vnebovpijočih krivic se še le godi tisoč in tisoč Slovanom, ki dobivajo na slovanske vloge nemške rešitve. Kar se dostaje „slavizovanja nemških dežel“, vsakdor na svoje oči lahko vidi, da je to le kričanje židovskih oderuhov, katero nima drugega namena, kakor naščuvati močnejše narode na slabije, da bi ti imeli s čim opravičiti, in bi tako ne imeli časa opazovati oderuško židovsko spekulacijo, katera ne dere samo oseb, temveč cele narode, dežele in države.

Ako bi naši požidjeni časniki hoteli delati zares

v nemškem narodnem duhu, v „obranibo“ nemške narodnosti, morali bi oni od svojih državnih poslancev vsaj terjati, da izvedejo v državnem zboru popolno in dejansko narodno enakopravnost, za katero so se slovanski državni poslanci že večkrat oglasili. Ker pa naši požidjeni nemški časniki nočejo nič slišati o narodni enakopravnosti, postavljajo oni sami svoje kričanje na laž; kajti, narodna enakopravnost bi vendar ščitila tudi Nemce, da bi jih ne mogli „slavizovati“ Slovenci in drugi.

Leta 1883., ko se je peljal cesar čez Štajersko v Trst, so hoteli naši „Nemci“ zapovedovati Slovincem, da naj ne pozdravljajo vladarja z „živijo“-klici, ker to je bojda „nedostojno“, ter naj mu kličejo rajši po nemški „Hoch!“ A oni so se takrat uštel, ker Slovenci so pravočasno spoznali to nakano, ter so pozdravljali vladarja od Maribora do Trsta z „živio“-klici, in cesar se je pač uveril, da tukaj prebivajo še Slovenci.

V tem ko znani požidjeni list v Mariboru očita c. kr. okrajnemu sodišču „slavizovanje nemških dežel“, so spoznali očetje tega lista sami za potrebno, izdavat polg nemškega še slovenski časniki, namreč mesečnik z nazivkom „Štajerski Kmet“, katerega prva številka je izšla 1. t. m. „Štajerski Kmet“ pa ima nalogo, odtrgati štajerske Slovence od ostalih in jih pridobiti za svrhu špekulacij požidjenih meščanov. Z izdavanjem tega lista bodo torej naši „Nemci“ še sami pomagali „slavizovati nemške dežele“.

Nemški časniki v omenjeni št. se huduje celó nad Nemci v Gradcu, ker mu „nočejo“ verjeti, da so „častilakomni slovenski apostoli nakanili slavizovati glavno mesto Štajerske“, (Gradec). Toda, kdor je jedenkrat tako temeljito spoznan za lažnjivca, temu po vsej pravici noben trezen poštenjak ne veruje več. Nemci so torej kričanja požidjenih časnikov nekoliko že sami siti.

X.

Ruske drobtinice.

Za ruske gospodarje je jako važna konverzija 5% zakladnih listov v 4%, postotne. Glavnica, ki se konvertuje, sicer ni velika (111,621.600 r.), ali je važna, da se zmanjša postotek pri teh hipoteknih dolžnih pismih, posebno sedaj, ko padajo cene gospodarskih proizvodov, da komaj, komaj plačujejo delo in davek.

Mosk. Véd. št. 136. t. l. končujejo svoj uvodni članek o srbskih stvareh tako-le: „Samo, ako se popolnoma umakne Avstrija z balkanskega poluotoka, možno je to samostalno razvitje slovanskih držav in narodov, o katerem so že večkrat govorili avstrijski ministri. A besede Gladstona, izrečene Avstriji — hands off — še sedaj niso izgubile svojega pomena.“

Statistika dokazuje, da se spirituvozne pijače in piva v

Rusiji použije na človeka manje, nego v ostali Evropi in Ameriki. Vendar pa je pijanstvo v Rusiji razmerno dosti veliko in to vsled svobodne kupčije z žganjem. Sedaj vlada jemlje v svoje roke prodajo žganja — gotovo na veliko korist ruskega naroda. Upijejo sicer nekateri tudi sedaj, kakor so upili, ko je vlada jela jemati v svoje roke železnice in si zavarovala svoj zakoniti vpliv pri njih, a sedaj je očitno, da je vlada koristila državi in narodu, omejujući sebičnost raznih delniških društev. i. t. d.

Vlada je odredila za poskušnjo, da bode s $\frac{1}{4}$, 95. prodajala v 4 vstočnih gubernijah žganje in pri tem posebno pazila, da bode pijača čista in zdravju neškodljiva. Krčmarji so do sedaj zlorabili pijanstvo kmeta in naravnost mamili ljudi na pijančevanje, da so zapivali ves denar in zalagali krčmarjem razne predmete. Prodajalci žganja v teh štirih gubernijah dobivali bodo plačo od vlade, ki bode tudi pazila na nje, da ne bi zlorabili svojega položaja. Žganje se bode prodajalo v zapečateni posodi. Zajedno bode vlada podpirala društva, osnovana proti pijančevanju.

Zanimiva je knjižica Iv. Gorodeckega: „Этическое воспитание въ Америкѣ и Германіи“, če tudi pisatelj le navaja tuje nazore. Vidimo, da Amerikanci in Nemci spoznavajo, da nravni odgoj ni dober. Vlada neka — „disonanca“ in sicer za to, ker pada nravnost. Nravno ozračje, v katerem dišemo, je pokvarjeno: tako sodijo moralisti in psihijatri, a ti gospodje niso — nazadnjaki. Gine vera, ljubezen in vernost. Neki, in sicer bolji, oslanjajo se le še na razum in vest brez višega idejale. Gorodeckij misli, da je treba mladež učiti nravnosti. Njemu je nravnost uresničenje dobrega načela, pa tudi on ne išče onega višega načela, katero daje kristijanstvo.

C.

Iz moga dnevnika.

— Meni je već 50 godinâ; ipak ima mladica od 24 god., koji znadu više od mene.

— Slovenci su se Hrvatom te Hrvati Slovincem — braća braći — često već približili. Za tim su se opet odaljili. Za tim su se opet približili. Sada su si blizu, šire ruke, u lice se ljube, za junačko pitaju se zdravlje. To će trajati nekoliko vremena. Za tim će se opet odaljiti (Glas s galerije: Nigdar, nigdar!) Za tim će se opet približiti (Glas s galerije: Bratje smo! Dost o tem!). Za tim će se opet . . . (Galerija viče). Za tim opet . . . (Galerija buči). Za tim . . . (Vika je i buka na galeriji tolika, da se govornika ne može razumjeti) . . .

— Srbi u Trstu govore većinom talijanski, Slovinci i Hrvati njemački.

— Hrvatski je ban putovao. U Pešti nisu mu priredili ovacijâ.

— Nekoji naši narodnjaci imaju mnogo novaca, nekoji mnogo pameti, nekoji ne imaju ni novaca, ni pameti.

— Ferdinand! Njemački na Bugarskom odustio je Stambolova! Zašto? Radi gospodje ex-ministrovice pušaka i topova . . . Možda se je gd. Ferdinandovič bojao, jer ima mladu ženu . . .

— Vriedi li više znanost ili znanje? — Često sva znanost sa svim znanjem ne vriedi toliko, koliko obrazovanost.

— U hrvatsko-slovenskoj Istri godi se Talijanom veoma dobro.

— Jednom su svi ljudi svakoga doktora smatrali učenjakom; dandanes nije nego gospodjicam doktor-učenjak. Tempora mutantur . . .

— Od Ljubljane do Zagreba nije tako daleko,

kako od Ljubljane do Beča. Vrh toga govori se u Zagrebu manje njemački nego li u Beču.

— Kad je dr. Sancin rekao, da Slovenci vole Talijane, odgovorila mu je galerija vikom i bukom. Šta će njima naša ljubav?

— Dr. Mahnit nije još pročitao poslanice biskupa Posilovića. Kada ju bude čitao, grozno će se srditi.

— U Sežanskoj čitaonici svatko pročita „Fliegende-Blätter“ i „Ueber Land und Meer“ barem pet puti; 9. br. „Sl. Svet“-a, što je izišao 10. maja, nije 27. maja bio jošte ni razrezan.

— U Pazinu su Talijani nepošteno pobijedili, a Hrvati su pošteno propali. Što je bolje?

Dr. Fiacca.

Ni jih sram!

Latinizatorji „slovenskega jezika“, ker jim doma pojemlje umetno pridobljena slava, šli so se sami slaviti — na tuje. „Reichs-post“, ki je nemško nacionalen in zajedno povoljno pošten nemško-konservativen list, priobčila je članek „Der Kampf gegen „Rimski Katolik“ od nekega „Kamnarja“.

Tega „Kamnarja“ ni sram, pogrevati stare laži in nemškemu občinstvu črniti slovensko narodno stranko. Takó so zatrli ti ljudje čustvo sramežljivosti, da ponavljajo laž o „izvrgu“, torej o očitjanju, katero se je uže davno preklicalo, in o katerem je bilo dokazano, da se je tolmačilo popolnoma krivo! Ta „Kamnar“ misli, da beseda „izvrg“ je bila vzrok skupnemu pastirskemu listu l. 1837. Revček! Še sedaj ne ve, da je tuja diplomacija iskala povod, in ko ga jej je ponudila kranjska latinizatorska stranka po „Slovenec“, porabila ga je, in pastirski list je izšel vsled ruvanja iste tuje diplomacije, in bi bil izšel prej ali pozneje tudi brez iznajdenega povoda. Zasluga pa ostane latinizatorjem, da so pospeševali to, kar je hotela doseči tuja diplomacija; te zasluge jim noče zavidati narodni del slovenskega naroda.

Nato opisuje ovaduh „Kamnar“, kaj vse da prinaša „jedini znanstveni katol. list“ dr. Mahničev, in navaja nekaj „pridovkov“, ki so mu jih tekem let navrstili narodni listi. Zvito vmešava Goriškega knezoznaškovca, kakor da bi on odobral vse, kar piše „R. K.“; in dodaje, da Leon XIII. je dr. Mahniču podelil naslov „Cubicularius intimus“.

Da bi bil vedel papež Leon XIII. vse to, kar je na zmotah „R. Katolika“ dokazal naš list, odlikoval bi ga bil vse drugače. Dâ dr. Mahnič bi ne bil od Rima nikdar odlikovan, če je bil zvedel, samo jeden stavek, ki ga je dr. Mahnič napisal o pravoslavni cerkvi v spisu o narodnosti, priobčenem l. 1891. Mi smo se do današnjega dne sramovali navesti tisti odstavek, ker je takó strašansko sramoten, da bi mogel katoliški cerkvi škodovati bolj, nego jej more koristiti dr. Mahnič vse svoje, še toliko naporno delujoče življenje. Ti torej, ki so priporočali dr. Mahniča v odlikovanje, se dajo opravičiti jedino s tem, da niso vedeli, kaj delajo. Da se Goriški knezoznaškovci ni poučil dovolj, prihaja pa od tega, ker so mu najbrže prikriji vse številke našega lista, v katerih so se razkrile zmote „R. Katolika“. Zajedno se od ilirskega metropolita ne more zahtevati, da bi natanko čital vse strani „R. Katolika“, v katerih je „Sl. Svet“ uže doslej dokazal toliko hudih napak, in s katerih, kakor rečeno, bi se drugi sramovali ponatiskovati nekatere reči.

Ovaduh „Kamnar“ trdi, da jedino dva doktorja filozofije sta bila pričela z dr. Mahničem polemiko, a da je oba premagal popolnoma. O mišljenih doktorjih mi ne govorimo, konstatujemo pa, da dr. Mahnič se ni niti lotil pobijati niti jedne točke, katere mu je naš list dokazal kot napačne in zagrešene proti cerkvenim naukom. Namesto tega ima dr. Mahnič in sedaj tudi njegov sla-

vitelj „Kamnar“ le jeden in isti refren obrekovanja, češ, da naš list deluje za razkol.

V poslednjem odstavku članka podaja „Kamnar“ nam doslej neznan vest, da poseben ministerski razglas z dne 12. maja tega leta prepoveduje „R. Katolika“ po vseh srednjih šolah. Pri tem preliha solze, češ (Lj.) „Zvon“ in pa „Sl. Svet“ more šolska mladina še vedno čitati, „R. Katolika“ pa ne. O joj, nesreča, in tu je zopet zajedno perfidija! Dr. Mahnič je v I. št. „R. K.“ 1894 sam navedel, da *po'itiški* listi so prepovedani po srednjih šolah, in k tem se prišteva tudi „Sl. Svet“. Ako ga kje čitajo tudi srednješolci, vrši se to ravno takó, kakor se bode čital še dalje tu in tam „Rimski Katolik“ tudi od strani srednješolcev. Sicer pa utegne nepristransko občinstvo zreleše soditi o vsebini in obliki „R. Katolika“ in „Sl. Sveta“, in te razsodbe se mi ne bojimo, da bi našemu listu ne bila ugodna.

Škoda pa je, da g. „Kamnar“ zlorablja predale poštenega nemškega, daš po ciljih protislovanskega lista, kakoršen je „Reichspost“; urednik slovenskih razmer ne pozna, on ni vedel, da mu more kak „Kamnar“ škodovati pri Slovencih. Sicer poslednji vedó sedaj, kje tišči dr. Mahnič čevelj, in da je potreben proslavljanja po zunanjih, neslovanskih listih.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Škof Andr. Štrk bil je dne 24. t. m. posvečen za Krško biskupijo, in sicer v stolni cerkvi sv. Justa v Trstu. Posvetil ga je ilirski metropolit, knez in nadškof dr. Zorn; prisostvovali so Tržaški, Poreški škof in Ljubljanski knezoškof.

Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico ustanovila se je na prvem občem zboru 17. t. m. Udeležilo se je zbora kakih 200 mož, pravih možakov Tržaške okolice. Udeležili so se zborovanja državni poslanec Nabergoj, zdravnik dr. Pertot (Tržaški okoličan) in drugi znani rodoljubi tudi iz mesta. Mnogo kmetov se je takoj vpisalo v družbo; obširnije je govoril poslanec Nabergoj o pomenu družbe, povdarjajoč, da je potreba obilo članov in delavnega odbora. Dr. Pertotu se je zbor zahvalil, da je on uže pred leti in, rekli bi, prvi trdil se, da bi se zasnovala ta družba. On je povdarjal, da je treba sposobnega odbora, in da naj vstopijo v odbor le taki možje, ki se ne ustrašijo ne dela, ne žrtev. Slišati je bilo v obče mnogo spodbudnih besed, in ministerstvo kmetijstva, kakor je ponovil vitez Nabergoj tudi na tem zboru, podeli družbi podporo, ako pokaže zaresno voljo v svojem delovanju. Ravno on je tudi kazal, kakó da dosedanja družba, ki je v italijanskih rokah, ni storila čisto nič za okolico. Odbor se je vslikom izvolil po listi, za katero so se zjedini, in katero je prečital poslanec Nabergoj. Predsednik je dež. poslanec Ivan Gorjup. Odborniki za mesto: Mate Mandić, Fr. Žitko, dr. Š. Pertot, dr. M. Pretner; za okolico: Dragotin Pertot, Barkovlje; Iv. M. Bole, Rojan; A. Sancin-Drejač, Škedenj; Iv. M. Klun, Rocol; Ivan M. Vatovac, sv. Ivan; F. Ferluga, Opčina; Iv. Balanč, Prosek; Jak. Ciak, Kontovelj; Val. Cibic, Prosek; Josip Turk, Škorklja; Josip Pertot, Rojan; Hrabr. Ražem, Bazovica; preglednika računov: Anton Grmek, sv. Ivan in M. Kamušič, Trst. Vidi se, kakó so odborniki postavljeni iz raznih krajev Tržaške okolice. Med njimi je takih, katerim gori srce za narod v okolici, in kateri bodo znali tudi pravo svetovati v prospevanje nove važne družbe. Hvala vsem, med njimi posebnó tudi Drag. Martelancu, ki so se trudili za osnovo te družbe!

Tržaški „Sokol“ je 17. t. m. na posebni ladiji napravil izlet v bližnji Devin. Udeležilo se je izleta nad 200 oseb, in bi jih bilo še več, ako bi bila ladija večja. Sokoli so imeli seboj zastavo, in jih je bilo več v sokolski, obleki. V Devinu so sprejeli goste s streljanjem, dekleta so jim delila pa cvetlice. Na velikem županovem vrtu so bile sokolske vaje, igre, so svirali Trž. tamburaši; tamošnji učitelj, znani slov. skladatelj g. Volarič je vodil pa petje domače šolske mladine, in je, kakor povsod, kjer je učiteljeval, dokazal tudi tukaj, da more v kratkem času doseči lepe vspehe pri vežbanju v narodnem petju. Pred odhodom so zažigali umetne ognje, in je kazali jedno „kolo“ krasne narodne barve. Kakor pri dohodu, nagovoril je starosta dr. Gregorin Devince tudi pri odhodu, zahvalivši se jim, zlasti županu za lepi sprejem. Kazal je na starodavnost in slovanski značaj Devina in izrazil nadejo, da Devinci in njih razumni možaki bodo sami še nadalje ščitili ta značaj. Sokolaši in vsi udeležniki so z veliko zadovoljnostjo vrnili se uže pozno v noč v Trst, prepevaje narodne pesmi do bregov Trž. luke. Taki izleti Sokolcev in v obče Trž. društev so potrebni in važni v pogledu na opasno položeno slovenskih občin, ki so še pod kolobarjem Trž. ital. vpliva.

„K“ in „h“ pri novi valuti. Finančni minister Plener izdal je, ko so se uvedli novi novci, naredbo, da se mora pri skrajšani pisavi vsak posluževati za „korono“ velike pismenke K brez pike za dež, za „vinar“ pa male pismenke h brez pike. Tudi deželni šolski svet kranjski prejel je omenjeno naredbo, kjer se je posebno naglašalo, da se imata pismenki K in h rabiti po vseh šolah na Kranjskem. Razposlal jo je okrajnim in krajnim šolskim svetom, da se ravnajo po njej. Okrajnemu šolskemu совету v Radovljici pa se je ta naredba nekam čudna zdela, ker vendar ne gre, da bi n. pr. govorili 100 koron in 10 vinarjev, zajedno pa pisali „100 Kronen“ „10 Heller“, kar namreč značita pismenki K in h. Okrajni šolski svet v Radovljici je torej mislil, da ta naredba velja samo za nemške šole, in sklenil je za omenjena izraza rabiti slovenski kratiki k in v. O tem svojem sklepu poročil je vrhovni deželni oblasti, katera je sklepu tudi pritrdila. Ministerstvo je o tem zvedelo in prisililo vrhovno šolsko oblast kranjsko, da takoj izda nov ukaz, da veljata pismenki K in h tudi za slovensko pisavo, in da se nikjer v šolah ne sme drugače pisati in tudi ne tiskati po slovenskih učnih knjigah. Omenimo, da tudi Trž. mestni svet se upira takemu poznamenovanju in se bori zato, da bi za Italijane obveljale kratice, ki odgovarjajo ital. jeziku.

Slovanski listi vso to stvar, ki je sama po sebi malenkostna, smatrajo kot kos tiste politike, ki hoče proti osnovnim zakonom polagoma uvesti na vse strani nemški kot državni jezik. Logika nemških liberalcev in nacionalcev pravi, da takó zahteva „neizogibna potreba države“. Ta potreba pa nakrat preneha na ogerški meji, kajti Madjari za svoje notranje potrebe ne smatrajo nemščine za tako potrebo, oni bi madjarščino vsilili celo v skupno c. in kr. vojno. Tu in tam vstvarja „potrebe“ jedino nadmoč gospodovalnih narodnostij; najbolj pa ponižuje narode to, da so celó pri določevanju prvič denarja, drugič imen tega denarja onemogli. To kaže vse sedanje preustrojevanje valute.

Kresovi na čast sv. Cirila in Metodija. Koroških Slovencev jedini list „Mir“, govoreč o sedanjih osnovnih šolah, ki „odtujujejo mladino veri in narodu“,

opominja, da bi tudi zaradi tega, v izražanje nezadovoljnosti s takimi šolami, zažigali kresove na večer dne 4. julija, torej pred praznikom sv. Cirila in Metodija. „Mir“ spodbuja: „Rojaki! zažgite tudi letos po naših slovenskih krajih prav mnogo slovenskih kresov v čast sv. slovanskima blagovestnikoma, v dokaz, da Slovenci še živimo, in da krepko ugovarjamo drznemu početju nasprotnikov!“

Na Koroškem se je poslednja leta že utrdiril ta običaj in širi se tudi drugod. Ž njim se ve da je treba probujati tudi zavest o svetih blagovestnikih, in to toliko bolj, kolikor bolj zatirajo moderni Wichingovci vsak sled o pomenu teh slovanskih blagovestnikov.

„Cirilo-Metodijski dar“! Slovenski listi priporočajo, da bi tudi letos v dan sv. Cirila in Metoda, 5. julija, Slovenci in Slovenke spomnili se velikih potreb družbe sv. Cirila in Metoda ter vsak po svoje kaj darovali na prospevanje naše šolske družbe. Kažejo, kakó so n. pr. Čehoslovani te dni priredili slavnost na korist svoji šolski družbi ter to pot z darovi zbrali vsoto 40.000 gld. Naj bi tudi na Slovenskem zbral se primerno velik znesek!

V upravnem sovetu Pazinskem, ako obveljajo volitve, bode odslej 8 Italijanov in le 4 Slovani. Uprava je tu različna od občinskega zastopstva!

V Dolini pri Trstu se je na novo zasnova čitalnica, ki je že pred leti napredovala lepo a prenehala pred 4 leti radi nekaterih nepravil.

V Gorici je italijanska stranka zavrnila zahtevo, da bi se ustanovila slovenska šola na mestne stroške. Kakor v Trstu!

Shod zaupnih množ v Celju bil je dne 20. t. m. Na vabilo „Slov. pol. društva za Štajersko udeležilo se ga je obilo odličnih rodoljubov štirskih Slovencev, med njimi državni in deželni poslanci, kakor dr. L. Gregorec, M. Vošnjak, I. Robič, dr. Radej i. dr. Shod je vodil državni poslanec M. Vošnjak. Sklenila se je ta resolucija: „Dne 20. junija 1894. v Celju zbrani rodoljubi slovenski, protestujejo z vso odločnostjo zoper proglazenje c. kr. gimnazija v Celju kot nemško posest. Ta gimnazij je c. kr. državni naučni zavod, namenjen prebivalstvu južnega dela Spodnje-Štajerskega, in to prebivalstvo je po ogromni večini slovensko, in je tudi 1/3 dijakov na Celjskem gimnaziju Slovencev. Mora se torej ta gimnazij urediti tako, da bode ustrezal potrebam tega prebivalstva. Sedanja ureditev tega gimnazija, vsled koje se vsi predmeti, izven slovenščine, prednašajo v nemškem jeziku, je krivična sama na sebi ter nasprotuje pozitivnim državnim osnovnim zakonom. Zahtevamo torej za sedaj nemudno osnoveitev slovenskih paralelek na c. kr. gimnaziju v Celju. Slovenskim državnim poslancem pa naročujemo, da delujejo na vso moč nato, da se čim prej izpolni ta opravičena zahteva slovenskega naroda.“

Sklenilo se je dalje: „Dotične občine, ki žele, da se pri njih skliče ljudski shod, naj javijo to „Slov. političnemu društvu za Štajersko“, da ukrene potrebno, da bode moč zborovati. Pododbori, ozirom dotične občine, zavežejo se skrbeti za prostor in program, politično društvo pa preskrbi potrebnih govornikov.“

Predsednik je ob sklepu povdarjal, da je dokazal ta shod jedinstvo in mišljenju in postopanju štirskih Slovencev.

„Domovina“ pristavlja: „To je bil shod drugačnih množ, kakor v Gradcu. Ti zastopniki reprezentovali so

90% prebivalstvu Spodnjega Štajerja, zato pa smo radovedni, komu bode vlada bolj upala.“

„Občeslovensko obrtno društvo v Celju“, katero se je zasnovalo l. 1893., imelo je občni zbor 16. t. m. v Celju. Predsednik je povedal, da je bilo povabljenih tudi to društvo, naj pošlje 2 člana k obrtni enketi na Dunaj. Osnovani ste se že tudi 2 podružnici, jedna v Šoštanju, druga v Št. Juriju ob juž. žel. Društvo ima doslej 28 rednih članov. Mnogo se ni še moglo razvijati, ker so se društvu takoj ob početku pokazali hudi nasprotniki. Društvu je bil in je tudi sedaj izbran predsednik g. Dragotin Hribar.

O pisanju slovenskih imen. Drž. poslanec dr. Gregorčič govoril je dne 25. aprila pri proračunski točki „bogočastje“ o pisavi slovenskih lastnih in krajevnih imen in priimkov ter vlado naprosil, da pooblasti župnijske urade v slovenskih pokrajinah, da smejo pri vpisovanju v matrice mnogokrat napačno in nesmiselno pisavo krajin, rodbinskih in hišnih imen popraviti po slovenskem pravopisu, kakoršno pooblaščenje se je za Istro izdalo že l. 1883.

Dramatično društvo v Ljubljani je imelo 22. t. m. občni zbor. Predsednik dr. Tavčar se je zahvalil za podpore dež. zboru kranjskemu, mestni občini Ljubljanski in gledališkemu društvu pod vodstvom notarja Plantana. Te faktorje prosi za podporo i nadalje in se priporoča tudi slovenskemu občinstvu. Odboru je treba skrbeti za dobro igralno osobje, pa tudi za penzijski zaklad. Zadača odborova je važna; zato naj bi ga podpiralo tudi občinstvo. Zbor, po nasvetu dr. Stora, izreče zahvalo podpornikom.

Po poročilu društvenega tajnika o delovanju „Dramatiškega društva“ je bilo v minoli sezoni 232 članov, in sicer 6 častnih, 17 ustanovnih, 89 vnanjih in 120 Ljubljanskih; ti so plačali članarino, in ti dobé tudi letos zvezek „Talijske“, in sicer besedila k operam „Prodana nevesta“, „Prenočišče v Granadi“ in „Čarostrelec“. Glavno odborovo delovanje bilo je pri gledališču. Opera se je gojila najbolj; dalje bode bolje tudi za dramo.

Gg. M. Hubad in kapeln k Grbić imata velike zasluge za dosedanje razvijanje opere. Stalno nameščenih je bilo 26 igralnih močij, vrhu tega še 16 močij za pevska zbor. Predstav je bilo 58, in sicer 30 dram, veselih iger in burk; 11 iger se je letos prvokrat vprizorilo, dve igri ste bili izvirni slovenski. Tudi gmoten uspeh je bil dovoljen, kakor zasnove „gledališkega društva“, kateremu je namen gmotno podpirati slov. gledališče. Vseh stroškov je bilo 29.615 gld. 38 kr., ostalo je nekoliko za bodoče sezone. Izvolili so se 4 odborniki: dr. vitez Bleiweis, prof. M. Hubad, dr. Tekavčič in Ivan Bole. Izrekla se je zahvala izstopivšima odbornikom Dreniku, dr. Zupanu in rač. revizorju dr. Storu. Gosp. Trstenjak je nasvetoval i nadaljnje razpisovanje nagrad za dobre slovenske igre; tajnik je bil proti temu, ki je rekel, da sposobne igre se spravijo na oder, občinstvo naj sodi o njih, in pisatelji naj dobé tantieme zato.

„Slavec“, pevsko društvo v Ljubljani, pripravlja se k slavljenju svoje 10letnice v dan 7. in 8. julija t. l., katere se udeleži mnogo drugih društev kranjskih.

„Crvena Hrvatska“, ki izhaja v Dobrovniku, seznanja svoje čitatelje v jako simpatičnem članku pod imenom „Slovenija“ o razvijanju, položenu in stremljenju Slovencev, in kaže sosebno na to, kakó deluje narodni del slovenskega probujenega občinstva za približanje k Hrvatoma, in to ne le v jezikovnem, ampak tudi političnem pogledu.

Italijansko polit. društvo za Istro je sklenilo resolucijo, da se v isterskem dež. zboru ne sme v bodoče govoriti hrvaški ali slovenski, niti se ne smejo stavljati predlogi, interpelacije itd. v teh jezikih. „Naša Sloga“ pravi ljudem takega postopanja „politiška deca“.

Fr. Košar, stolni dekan itd. v Mariboru, slovenski pisatelj, odličen rodoljub, je umrl v 71. letu življenja. Opisal je v slovenskem in nemškem jeziku Slomšekovo življenje, za njim je uredoval tudi „Drobtinice“. Imel je krasen slog. Z mladega je bil v ozki dotiki s Slomškom in bil je tudi njegovega duha. Kosarjeve zasluge je obgomili sam knez in škof dr. Napotnik označeval.

b) ostali slovanski svet.

Cesar s cesarico se mudi sedaj dalje časa na južnem Tirolskem. To priliko porabljajo ital. in tudi nemško-liberalne novine, da se razgovarjajo o možnosti razširjenja avtonomije Tridentinskega ali takózanega Trentina. Vidi se, da tudi pri centralni vladi veje sedaj drug veter, kakor pa še pred 2 ali 1 letom. Tudi oficijozni listi hočejo kar nakrat konstatovati dejstvene razlike med južnim in nemškim Tirolskim. To pomenja, da Italijani Trentina nadejajo se, doseči nekaj v smislu svojega idejela o nacionalni avtonomiji.

Na Ogerskem je zbornica magnatov dne 21. junija t. l. pri drugem glasovanju sprejela vladno predlogo o civilnem zakonu s 128 glasovi proti 124. Okolo 100 članov velikaške zbornice ni bilo prisotnih. Sedaj je toržeštvo v madjarskem in v občem Izraelu, in to, v pravem pomenu besede. Jeden član gospodske zbornice je tudi naravnost povdarjal, da pred vsem Židovstvo je hotelo tak zakon, in je torej prav za prav židovski vpliv zmagal nad Madjari samimi in nad vsem ogerskim naseljenjem. Katoliški listi sami očitajo sedaj madjarski hierarhiji mlačnost in zanemarjanje dolžnostij. Na Kranjskem se je dogodil celó velik čudež, da je glasilo konservativne in kat. stranke proti Ogorskemu postavilo za zgled — Rusijo! V Rusiji, pravi ta latinizatorski in prek in prek protislovanski list, je jedro naroda še zdravo, na Madjarskem je pa gnjilo. Izrael si obeta mnogo od civilnega zakona, listi pa, ki želé monarhiji dobro, prorokujejo, da z dnem 21. jun. t. l. začenja tužna doba. Nemadjarski narodi na Ogorskem vidijo v tem zakonu nadaljnji korak propadanja in drugo sredstvo, s katerim hoče madjarski šovinizem pomadjariti Slované in Romunce.

Temeljni kamen doma dr. A. Starčevića se dne 26. t. m. v Zagrebu slovesno položi. Odbor, ki se je sestavil za to svečanost, izbral je dan 26. junija radi tega, ker je ravno 26. junija pred 33 leti Starčević govoril v hrvaškem zboru govor, s katerim je položil temeljni kamen stranki prava.

„Chorvátská ulice“ v Pragi. Kremencovo ulico v Pragi prekrstili so v „Chorvátska ulice“. S tem so Čehi utemeljili trajni spomin hrvaškega imena v Pragi ter Hrvatom pokazali nov znak ljubezni in vzajemnosti. Ob tej priliki se listi spominjajo, kakó ima hrvaški duševni preporod mnogo zahvaliti Čehom. Safarik je raziskal najstarejšo zgodovino vseh Slovanov ter tako postal učitelj in svetovalec slavnih hrvaških historikov Račkega in Kukuljevića. Na kulturnem polju pomagali so in pomagajo Čehi vedno Hrvatom. Koliko slavnih Čehov je delovalo in deloma še deluje v Hrvatski zemlji, katero ljubijo kot svojo domovino. Tudi v političnem pogledu družijo Čehi in Hrvate slične

težnje. Prvi in drugi se borijo proti močnim protivnikom, oni se morajo na vse sile upirati nemško-madjarski koaliciji, zato so si naravni zavezniki.

V Pragi je bila večdnevna slavnost, prirejena na korist Osrednji Matici češki. Rodoljubi in rodoljubke so silno delovali, da je provspela slavnost v umetniškem, moralnem in gmotnem pogledu. Donesla je 40.000 gld. čistega.

„Matica Hrvatska“ je imela 17. t. m. glavno redno skupščino. Členov je bilo l. 1893. uže 10.006, t. j. 889 članov več, nego l. 1892. Lani se je tiskalo 8 knjig za člane v 80.000 iztisih. Letos se tiskajo v 12.000 iztisih vsake knjige, ker jih je bilo lani premalo. Dohodkov je bilo lani gld. 35.372.04; od tega so potrosili 48.284.41 za knjige. Skupna temeljna glavica razun hiše znaša 45.653.55. Skupni glavnični imetek, razun hiše, znaša sedaj 61.649.58. Dar vladike Strossmayrja za „Matičino“ izdanje „hrv. narodnih pjesama“ 1000 gld. in je narastel letos na 1.256.61 gld. O drugem v bodoče.

Vpliv okupacije bosenske. Češki pisatelj Ignacij Hořica je obiskal Trebinje, Krivošije in Boko Kotorsko, da bi se preveril o narodnem življenju, v običajih, pesmih itd. Pravi pa: Opazovanja in izsledovanja so bila žalostna; običaji, navade ginejo, kakor tudi narodna samouprava, zlasti od l. 1876., potem vsled dogodkov v l. 1878. in 1892. Dã, tudi stare junaške pesmi se pozabljajo, in v Dubrovniku ter v Boki se razvija uže docela nova vrsta epike, pesem „landverska“. Na mesto narodne svojstvenosti stopajo birokratski običaji. Jako žalostne vtise sem prinesel seboj.

Moravski Slovaki imajo kot središčno mesto Hodonin; vseh mest in mestic slovaških v Moravi je 28, in imajo po več nego 2000 prebivalcev, in je po mestih skupno 93.000 duš ali tretjina moravskih Slovakov (300.000 duš). Hodonin šteje sedaj 8.400 duš in se dobro razvija. Tu se je zasnova „Matica Hodoninska“, da se osnuje realka. Podpore so nabrali uže toliko, da morda se otvori realka uže letos.

„Srbobran“ prinese večkrat izvestja o preganjanju cirilice od strani nekaterih oblastij v Hrvatski in Slavoniji. Osobito se odlikujejo poštni uradi s tem, da pisem, ki imajo naslove pisane s cirilico, ne odpošiljajo na določene kraje.

V Bukovino je bil prišel pred leti dr. Kraus, ki je kot dež. predsednik trebil in iztrebil mnogo gnjilega iz zapletenih razmer te deželice. Židovstvu se je zaradi tega zameril, in sedaj, ko je židovski vpliv dobil več moči tudi v koaliciji, moral se je hujskanju umakniti delavni dež. predsednik; prevzel je vodstvo njegovo dvorni svetnik Goess, ki je bil doslej pri dež. vladi v Celovcu.

V Bukovini hočejo tudi metropolijo razdeliti v romunsko in rusko; takó bi razdelili tudi davno ustanovljene verske fonde, s tem pa oslabili zlasti cerkev bukovinskih Rusov. Temu se protivijo Rusi, ker vidijo, kaj namerjajo Poljaki tudi v Bukovini.

Poljski vpliv na ruske unijate v Ameriki. „Галичанскъ“ od 14. t. m. pripoveduje, da kardinal Ledohovski, načelnik propagande razprostranjenja vere, je izdal dne 12. maja t. l. objavljenje grško-kat. škofom v Avstriji, v katerem zahteva, da bi se ruski svečeniki, došedši v Ameriko, podrejali oblasti tamošnjih rimo-kat. škofov. V ta namen so dolžni grško-kat. avstr. škofje, predno pošljejo kakega svečenika v Ameriko, dobiti soglasje katoliških škofov dotičnih ameriškanih škofij

in razun tega imeti tudi pismeno dovoljenje rimske propagande. Po takem je zavisno vse od kardinala Ledohovskega, in ta je nasprotnik vsega ruskega. „Галлчанинъ“ pravi, da bi bilo bolje, da bi se za ruske svečenike grško-kat. obreda določil rajši poseben apostolski vikarij, „nego da bi se to duhovenstvo podrejalo rimo-kat. škofom, kateri nimajo niti najmanjšega pojma o naši cerkvi in njenem obredu, in kateri se bodo informovali bez dvomljenja pri zagrizenih Poljaki, pri kakoršnih se informuje tudi kardinal Ledohovski. Jasno je iz vsega tega, da poljska politika se hoče raztezati uže na rusko cerkev tudi v Ameriko in stremlje za tem, da bi ta cerkev z rimsko kurijo občevala jedino s posredovanjem in kontrolo Poljakov“. Takó maloruski dnevnik, in vsiljuje se res vprašanje, ali more tako postopanje služiti pravim verskim interesom rimske cerkve. Dejstva bodo najbrže učila nasprotno.

Slovaške cerkvene distrikte — evangeljske — hočejo Madjari razdeliti takó, da bi bili Slovaki povsod v manjšini. Slovaška manjšina sinoda je protestovala; ko ni nič pomagalo, odložila je svoje mandate ter razglasila svetu to novo nasilstvo.

Bosenskim dijakom se je opetovano strogo prepovedalo, da ne smejo biti člani nobenega vseučilišnega dijaškega društva, izvzemši nemška dijaška društva. Povod tej strogi prepovedi dala je namreč izjava bosenskih in hercegovskih dijakov, da oni vsako stvar, ki se ne strinja s hrvatskim duhom, smatrajo protinardno. Rektorat Graškega vseučilišča razglasil je sedaj naredbo ministerstva financij, s katero se omenjenim dijakom vsaka politična izjava strogo zabranjuje z opominjo, da se inace štipendistom, ki bi bili zapleteni v stvar, odvzame štipendij, in da je pri tem meritorni zadržaj povsem irelevanten, da se torej vse take izjave, brez ozira na njihovo tendencijo, razumevajo v omenjeni prepovedi. Naučno ministerstvo pa opozarja z odlokom bosenske in hercegovske dijaške, da se vsako prekoračenje omenjene prepovedi mora naznaniti kompetentni oblasti.

Katoliški shod na Moravskem. Grofa Egb. in Lud. Belcredi, dr. Kaudela, grof O. Serenyj z drugimi so se posvetovali in sklenili v Brnu, torej med moravskimi Čehoslovani, prirediti letos prvi katoliški shod. Vabijo k temu „katolike češkega naroda“ in govore v vabilu samem o katolikih „češkega jezika“, o potrebi, da se ohrani najdragoceneje naslestvo očetov, katero so prvi na Moravi prejeli iz rok sv. Cirila in Metoda. Vabilo se lepo glasi, ali ima očiten namen, prepričati z verske strani med Čehoslovane in takó odvrniti jih od narodno političnega dela. Viša hierarhija hoče, kakor na Slovenskem, pomagati sedanji koaliciji, protislovanski politiki, protislovanskemu sistemu. Med Čehoslovani hočejo, kakor v politiki, na to stran pripomoči tudi fevdalci. Ti in moderni Wichingovci povdarjajo ime sv. Cirila in Metoda, v tem ko popolnoma prezirajo in pozitivno tlačijo vse to, kar bi dovajalo med Čehoslovani do stare slovanske cerkvene organizacije. No, Čehoslovani imajo bolj živo v spominu svoje tradicije nego Slovenci; zato uže sedaj razkrivajo prave namere, katere hočejo neprijatelji slovanski doseči na shodu s katoliki „češkega jezika“.

Italijanščina na Graškem vseučilišču. Profesor dr. Ive (Istran) začel je na Graškem vseučilišču predavati o italijanski literaturi na italijanskem jeziku. Na vseučilišču so se nekako protivili temu postopanju, češ, da vseučilišče

je nemško, da zahteva torej po vsem nemško predavanje vseh predmetov. Dr. Ive pa je šel k naučnemu ministru Madejskemu in k samemu cesarju. Cesar da je neki opomnil, da se razume samo po sebi postopanje dr. Ive-ta. To je praececiens, katerega se bodo spominjali zlasti Slovenci. Saj vendar ne more večno trajati krivica, da bi se merilo gospodovalnim narodnostim z jedno, slovanskim pa z drugo mero.

Češko dijaštvo se razgovarja sedaj, kakó bi se rešilo njega gmotno vprašanje. Posebno društvo hočejo ustanoviti za to, da bi plačevalo na vseučiliščih ubogim dijakom šolnino za razne takozvane kolegije. Češki narod se je razvil, razumno je tudi mnogoštevilen, in zato ima tudi med dijaštvom mnogo revščine, katera slabo slabo vpliva na vzgojo in poznejše življenje pasamičnikov. Pravijo, da nastajajo tu pa tam renegati, a narod v celoti je tudi sam kriv, da ni pomogel dovolj v to, da bi dijaštvo moglo izhajati, ne da bi se postavljalo v različne opasnosti.

Mladočeški zastopniki imajo na različnih krajih shode, na katerih dokazujejo težave epozicije. Isto jim obtežujejo tudi staročeške novine in staročeška stranka. Poleg tega deluje tudi plemstvo proti Mladočekom in se v ta namen druži z latinizatorji. Vse je zavisno nadalje od tega, da se mladočeška stranka ne umakne s stališča, na katero jo je postavil narod, in katero je doslej poprek dobro zagovarjala sama. Z mladočeško stranko je doslej združeno to-le vprašanje: Ali zmaga protislovanska politika, ali zmagajo historiska in ustavna prava Slovanov? Ako premagajo Mladočehe različne spletke, bodo Slovani zopet tam, kamor so jih bili zavozili fevdalci, Staročehi, poljsko plemstvo in — nemški konservativci. Kajti boji, ki so bili ta leta proti sistemu, ostanejo nevspešni, in protislovanska politika jo porine velik korak naprej!

V tem tiči opasnost, in iz tega se vidi, da je herostratsko počenje, ako rujejo Slovani sami proti sedanji mladočeški stranki; zato pa je važno, da tudi mladočeški zastopniki sami premišljejo dobro vsako izjavo in vsak korak, ki ga storijo pred ožim ali širšim občinstvom, po novinah, na shodih ali kje drugod. Lehkomiselnost v tem pogledu bi ne škodovala le mladočeški stranki, ampak interesom vseh Slovanov naše monarhije.

„Nordmark“ se je zasnovala nedavno za gojenje nemških interesov v Sileziji. Shoda, ki je bil v Opavi, udeležili so se nemški liberalci, nacionalsci in antisemiti. Prisotni predsednik „Südmarke“, ki deluje na Slovenskem, dr. Hofmann pl. Wellenhof, je razkladal svoje skušnje v boju proti Slovincem.

O avstro-ogerskih naselbinah. Ni davno, kar je izšla nemška knjizica, katera nasvetuje, kakó naj bi se iz našega cesarstva selili n. pr. v južno Ameriko, v Brazilijo. Nemški nacionalsci listi pa kažejo na Bosno in Hercegovino. V teh deželah da se nemški narodnosti ni treba bati potujčevanja, kakor drugod, in tu da je zemlje in zaslužka dovolj. No, Nemci se iz Velike Nemčije naseljujejo po Bosni in Hercegovini; drugi jim bodo pa sledili; Slovani, posebnó Čehoslovani, ki so spretni v tehniškem pogledu in marljiv narod, pa se ne vabijo; a Slovani bi se morali sami spodbujati k temu.

Koalijski načelniki, kakor bar. Chlumecky, grof Hohenwart itd. šli so bili v goste k Poljakom v Krakovo, Levov, kjer so si ogledali razstavo itd. Politični zavezniki so bili srečni med seboj.

Podkupljeno novinstvo na Ogerskem. „Narodnie Noviny“ od 16. t. m. dokazujejo, kakó so novine na Ogerskem do cela propadle moralno. Začetkom duvalizma je bilo še

nekaj takih, ki so se borile pošteno, v soglasju s preverjenjem. Potem pa so začele v vedno večem številu delovati proti svojim nazorom, in dandanes je večina listov ali v židovskih rokah, katere delajo jedino za plačo in obče židovske interese, ali pa so tudi domači ljudje, ki se dajo podkupovati sedaj za to, sedaj za drugo stranko. Politiška morala je izginila, in šovinizem se neti za — denar! Posledica je ta: „Ah, to ubogo „javno mnenje“, to je predmet kolosalnega humbuga, kolosalne laži....“

Rusija in Vatikan. Izvoljskij, ki je toliko let posređeval med Sv. stolico in Rusijo, bil je slovesno v Vatikanu sprejet kot nov poslanec, ki boše zastopal Rusijo pri Vatikanu. Radost sporazumljenja je velika na obeh straneh. In tudi tu se je dogodil čudež, da sedaj katoliški protislovanski listi opominjajo — Poljake, naj bi se vedli zakonito, da bi ne dali ruski vladi novih povodov za takó zvano prosledovanje. Ti listi, ki so še letos do poslednje dobe črnili Rusijo in povzdigovali Poljake, izpremenili so nakrat svojo barvo! Ubogi postreščeki; a še bolj pomilovanja so vredni čitatelji takih listov, katerim opisujejo stvari, kakoršne — niso. Židovskim podkupljenim novinarjem se ve da ni po godu sporazumljenje Rusije z Vatikanom.

Aleksander, srbski kralj, je odpotoval v Carjigrad, da obišče sultana. Pri odhodu se je pogovarjal z nadvojvodo Josipom, in to. pravijo, je tudi velikega polit. pomena. Pomenljivo pa je uže to, da ravno pri sedanjem zamotanem položaju je mladi kralj zapustil kraljevino in dopustil, da ga namešča ta čas ministerstvo. Se ve, da čuje zanj tudi oče Milan, ki se ne odmakne iz Srbije.

Na Bolgarskem razkrivajo Stambulova nastilstva ter popravljajo, kar je on zagrešal proti narodu, sešobno proti njegovi svobodi.

V Kološu je bila 11. t. m. zopet porotna obravnavna proti Romunom, in sicer proti 12 romunskim svečenikom, ki so v „Tribuni“ proslavljali te, ki so bili obsojeni radi Memoranduma. Porotniki so spoznali krivimi vseh dvanajst, na kar se jim je kaznen odmerila med 2 in 3 meseci.

Madjari se nad onimi romunskimi vseučiliščniki, ki so romunskim obtožencem in njih braniteljem privedili ovacijo, sedaj maščujejo s tem, da se je 42 dijakom odrekel podpis indeksov za drugo poluletie, da se jim ne dá absolutorij, ter da jih ne pusté k izpitu niti h kolokvijem. Ker nekateri teh dijakav uživajo tudi ustanove, jim dekaní nočejo podpisati pobotnic. Sedaj iste dijake tožijo še posebe.

Papež Leon XIII. je izdelal novo veliko encikliko, katera vabi vsa veroizpovedanja v unijo z Rimom. Pravoslavnim kristijanom obeta zaščíščanje stare avtonomije v obredih in stara patrijarhalna prava. Spominja, da na Florentinskem in Lijonskem koncilju so pravoslavni še pripoznavali papeža kot prvega načelnika cerkve. Protestantom kaže, da so se izgubili tako daleč, da nimajo več prave avtoritete. Vlade držav raznih oblik opominja, naj spravijo svobodo narodov v soglasje s temi oblikami. Enciklika po vsem obsegu danes ni še znana, ali je ne le zaradi vseobsežnega cilja, ampak tudi v posameznih točkah silno važna. Židovstvo se je takoj prestrašilo te enciklike, in je takoj kazalo nato, češ, da ruski car kot „papež“ pravoslavnih Rusov ne dá iz rok te oblasti. Sedaj boše najlepša prilika svetu razložiti tudi to točko, s katero se slepi ves protislovanski Zapad. Iz tega, kar je uže znano iz enciklike, se vidi zopet, da hočejo zapadniki in tudi privilegovani katoliki

biti bolj papeški, nego papež sam. Ta pa je vendar dosegel uže toliko, da isti modrijani uže obračajo plašč, in to je tudi dobro.

„Nacionalna različenost avstro-ogerske vojne“. (Die nationale Verschiedenheit des oesterreichisch-ungarischen Heeres). Pod tem naslovom so „Hamburger Nachrichten“, sedanji znani organ Bismarckov, priobčile članek z očitno tendencijo, spodbujati, naj bi se v c. in kr. avstro-ogerski vojni germanizovalo dosledno in popolnoma. V tem je jedro, vse drugo je lepa lupina, katera more zavesti le otroka ali pa tega, ki se dá zavesti — rad! Članek namreč priporoča, da naj bi naši posamični polki ne ostajali v svojih domačih popolnjeválnih okrajih, ampak naj bi dobivali svoje garnizone v drugih oddaljenih pokrajinah. V tem grmu tiči zajec. Kakó to? V c. in kr. vojni je obči jezik nemški. Nemški polki naše vojne, naj se premestijo v katero pokrajino koli, ostanejo nemški, in se prostaki gotovo ne potujčijo; polki, sestavljeni iz drugih narodnostij pa, premeščeni n. pr. v nemške dežele, se v resnici nemčijo tudi od zunaj, in to hoče ravno Bismarckov organ. To namero isti organ ovaja tudi sam, ko priporoča še bolj intenzivno gojiti nemški jezik, nego doslej, in ogibati se vsega, kar bi dalo polkom značaj čeških, madjarskih polkov. Tudi ovača častnike nenemškega roda, češ, da po gostilnicah govore tudi v svojih jezikih. Torej tudi za potrebe zunaj službe naj bi vojaštvo zatajilo svoj materin jezik! To se zdi še glasilu zunanjega našega ministerstva, „Fremdenblattu“ preveč, v tem ko „Reichswehr“ nima niti besedice graje nasproti Bismarckovemu organu. Dá, „Reichswehr“ je z očitno radostjo ponatisnila ta članek, ker se nadeja, da spodbudi ravno s tem še k večemu širjenju nemščine v skupni c. in kr. vojni. T vojaški časnik, ki se toliko krat poteza za čast avstro-ogerske vojne, pa ne vidi, kakó nedostojno je to, da zunanji organ ovaja našo c. in kr. vojno na zunaj, samo da bi se pospeševalo germanizovanje v še večí meri.

Bismarckov organ, ovačivši zlasti češke častnike, pravi na koncu... „želimo, naj bi se posrečilo, kar najhitreje s primernimi ukrepi paralizovati nevarnost nacionalnih nasprotij, katera grozi jednodnosti in moči avstrijske vojne“. To je pač največja perfidija, a njena ost ni naperjena toliko proti skupni naši vojni, kolikor pa proti nenemškim narodnostim naše monarhije. Še „Fremdenblatt“ zavrača to perfidijo, ko spominja Bismarcka, da je on poznal nacionalna nasprotja v naši monarhiji, a je kljubu temu iskal zveze z njo, in „Politik“ dodaje, da je naša vojna, kljubu različnim narodnostim, pridobila v prošlosti obilo zmag, katere so pripomogle k vstvarjenju sedanjega nemškega cesarstva. Ista „Politik“ tudi pravi, da ne od jezika, pač pa od duha je zavisna moč tudi v vojnah. No, stvar je zaresna, in je treba le želeiti, da bi bila ta točka jasna tem, ki imajo odločevati. Dostojno je tudi razpravljanje v delegacijah, prav za prav najbolj v teh zastopih. Mi tu spominjamo samo, da take recepte je pred leti dajala „Münchener“, tedaj še „Augsburger Zeitung“ za Alzaško-Lorensko; kazala je, kakó se dá s pomočjo vojaštva potujčiti kaka dežela. Mi smo ob isti priliki nabrali toliko materijala, da bi mogli še služiti z njim. To se pa vse strinja z namero, da zunanji Nemci skušajo pripravljati avstro-ogerske tudi nenemške dežele za vso mater Germanijo! „Hamburger Nachrichten“ pod pretvezo dobrega nasvetovanja meri v poslednjem cilju na izpodkopavanje ne le nenemških narodnostij naše

monarhije, ampak tudi monarhije same! „Das ist des Pudels Kern“, in mile želimo, da bi bili viši činitelji o tem ravno takó preverjeni, kakor smo mi.

Slovensko politično društvo štajersko v Celju priredi ljudske shode, na katerih se bodo pretresale točke: a) o stvari Celjske gimnazije in njenih sporednic; b) o javnih napisih; c) o novih davčnih predlogah.

Slovanski delavci. Vse kaže, da tuja politika hoče zavajati tudi slovanske delavce in v tem odtegovati slovanskim malim narodom narodnih delavcev. Na to dela očitno socijalna demokracija. Ta pošilja povsod agitatorje, jih oskrbuje s podporami, da snujejo mednarodna društva, katera naj bi opuščala vse, kar je narodnega in verskega. Takih društev so že vsilili med češke, poljske in celo tudi med bolgarske težake.

Imajo poleg društev tudi posebne liste, kateri prevajajo na slovanske jezike spise židovskih načelnikov današnje prek in prek požidjene demokracije. Vse to je opasno, in taka opasnost grozi tudi na Slovenskem, kjer se zbirajo delavci po mestih in okoli množic se tovarnen. Zato je treba biti na straži in poučevati težake, kam jih prav za prav hočejo zavajati delavcem in Slovonom na škodo.

Stjepan Buzolić, hrvatski pesnik, zastopnik stranke prava in član hrvatskega kluba, je dne 10. t. m. umrl v Zadru po kratki bolezni. Buzolić je bil v Dalmaciji jeden prvih in glavnih boriteljev za narodno stvar v času narodnega probujanja, ko je bilo v Dalmaciji še vse italijansko, in so se taki vzorni možje prešteli lahko še na prste. Tudi on je bil vzgojen povse italijansko in je tudi svoje pesniške prvence pisal v italijanskem jeziku, a kmalu se je zdramil in spoznal, da mu teče po žilah slovanska kri in od tega časa posvetil je vse moči svojemu narodu. Ko se je v Arbanasih pri Zadru ustanovilo hrvatsko učiteljsiše, imenovan mu je bil on ravnatelj, kjer je njegovo delovanje v vsakem pogledu prinašalo obilo plemenitega sadu. On je vzgajal mladež v povse hrvatskem in patriotičnem duhu. Kot umirovljen ravnatelj izbran je bil za zastopnikom hrvatskega zbora, kjer je v političnem pogledu deloval neumorno vedno le v prid svojega naroda.

Buzolić je plemenit pesnik. Zbirka njegovih pesmij se je l. 1871 izdala pod naslovom „Bog, rod i svet“, Izborna je na hrvatski jezik preložil mnogo ital. del, kakor Alfierijevo tragedijo „Oreste“, XIII. spev Ariostovega „Orlando Furioso“, Foscola „Grobove“ itd.; potem iz ruskega Lermontova „Djak iz Kavkaza“, „Prorok“ itd.; tudi iz nemškega od glasnika je prevajal.

Buzolić bil je odličen rodoljub in pesnik, ljubljene narodov sosebno v Dalmaciji. To se je pokazalo sedaj ob njegovi smrti.

Kardinal Dunajevskij je umrl v Krakovu, in so ga ondi tudi shranili k večnemu počitku. Kakor njegov še živi brat, bivši finančni minister, vplival je tudi na politiko, in da njuno mišljenje ni ugodno Slovonom, ume se pri takih odličnih Poljakih samo ob sebi. Pokojni kardinal je bil cerkveni knez; to spominja na slovansko cerkev, toda različni cerkveni knezi so pozabili na prošlost, od katere so proizhajala taka dostojanstva.

Nikolaj Nikolajevič Gè, znamenit ruski slikar, je umrl dne 15. t. m. Proslul je zaradi mnogih večih slik.

Carnot, predsednik francoske republike, kakor je došla vest, je bil včeraj umorjen od anarhističke roke. Vsled tega utegne nastati zmešnjava v Franciji. V francoski zbornici so

dokazovali, da velika židovska financija celó podkupa različno anarhističsko sodro.

Pri vsakem velikem zlodejstvu treba bode odslej slutiti spletke, ki potiskajo anarhiste le kot sredstvo za namere naprej. Saj je v politiki še dandanes takó, kakor prejšnjih vekov v Benetkah, kjer je skrivni svet dajal različne vsote na glavo cesarjev, kraljev, celó papežev in v obče vplivnih oseb. Takó tudi umor Carnota ne more biti samo spletko anarhistov, ampak teh, katerim je ali je bil Carnot na poti.

KNJIŽEVNOST.

Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko ima v 3. seš. t. l. med drugim: Jos. Apih: K obrtni politiki 18. veka. (Konec). — Dr. Fr. Kos: Regesti k domači zgodovini. (Dalje). Mali zapisniki. „Izvestja“, ki izhajajo v Ljubljani, stojé na leto za nečlane 2 gld.

Trije juhači (Tri jezdcí). Melodram na pesem (na báseň) N. Lenaua. (Slovenski prevod A. Funteka) (český překlad A. Klišterského). Za klavir zložil K. Hoffmeister. Cena po pošti 53 kr. Založila L. Schwentner-jeva knjigarna v Brežicah (ob Savi). Ta skladba dokazuje, da skladatelj pozna dobro svojo umetnost. On ilustruje podani tekst uže po moderno, sosebno z modernimi akordi, vendar pa spominja tu in tam na narodne melodije. Skladatelj piše (tehniški) prav dobro in je vso skladbo navdahnul poetičski ter slikovito podal posamične dele, ki se razlikujejo med seboj. Ta razlika je zahtevala, da se je vsak del obdelal sam za se, in torej nikakor ni na škodo, da skladba ni jednotna, ko sledi različnemu izražanju teksta. Skladba popolnoma odgovarja muzikalnemu občinstvu in je jako zanimiv komad, ki sam po sebi nalaga skladatelju, naj bi pisal mnogo, ker radovednost je zares vzbudil s to lepo glasbo.

Mali Azbukvar. Za pravilno i jednolično čitanje glagoljice v novih cerkvenih knjigah po hrvatskoj recenziji. V Rimu. — Tisak sv. Sabora „de Propaganda Fide“ 1894. Str. 10 teksta. Cena 10 nvč., po pošti 12 nvč. Dobiva se v Senju ali pa n. pr. pri uredništvu „Naše Sloge“ v Trstu. Na drugi strani te važne praktične knjižice je glagoljska azbuka in sicer v prvi stolbici hrv. glagoljica, v 2. azbuške številke, ki kažejo „brojno vrednost“ glagoljskih pismen, v 3. „cerkvena cirilica“ tudi z brojno vrednostjo, in latinske črke. Na 4. str. so „Naslovna i početna slova“, na 5., 6., 7. str. je „tumačenje glagoljskih slova“, na 8. str. je „tumačenje brojeva“ in na 9. str. „običajne kratice i svezanice“ (poslednje kažejo, kakó je združenih po več črk skupaj). St. 10. daje „primjer čitanja“ in sicer „pjesan sv. Duhu“ „Pridi, Duše Stvoritelja“. Na 10. str. je ta-le opomnja: „Svakomu svoje. Ove bilježke sgotovio je bio malo prije smrti pok. dr. I. Broz po želji presv. bisk. I. Posilovića, pak se evo sad objelodanjuju uz male promjene veleuč. Radetića, sjemeništnoga profesora u Senju, čemu sam ja još uz koju opazku i razjašnjenje nješto pridodao. U Rimu na staro Cirilovo 1894. Dragutin A. Parčić, kanonik pri sv. Jerolimu. Na poslednji 11. str. pa je latinsko potrjenje bisk. Posilovića, ki pravi, da tekst „nil continet, quod obstat, quonimus typis vulgetur“.

Mnogi svečeniki so nas popraševali uže davno po knjižici, iz katere bi se mogli naučiti čitanje z glagoljico; stare knjižice so uže pošle, a sedaj je z novo knjižico ustrezno vsem, tudi tem, ki nimajo namena pripravljati se za novi glagoljski misal. Na Slovenskem

so še tu in tam napisi z glagoljico, a niti svečeniki jih ne morejo čitati, ker, kakor vse drugo, izgubljajo se tudi stari spomeniki glagoljski. Stari očetje so še računili z glagoljskimi znamenji; šola je izpodmaknila tudi ta znamenja. „Mali Azbukvar“ je dobro došel tudi Slovencem, se posebno tem, ki se še kaj zanimajo za starine in pa — stare slovanske svetinje.

Izdanja jugoslovanske akademije. „Monumenta spectantia historiis Slavorum merid.“ imajo v 26. zvezku: „Historia salonitana“ Tome Arcidijakona. To delo je priredil pokojni Rački, ki je uže za mladih let proučeval Tomo Arcidijakona in je leta 1864. v Književniku I. priobčil o njem kritičsko razpravo: „Ocena starijih izvorov za hrvatsku i srbsku poviest srednjega veka“. Sedaj priobčena knjiga je velevažna za jugoslovansko, zlasti hrvatsko zgodovino. Račkoga je prehitela smrt, da ni mogel napisati predgovora, namesto tega je tiskan listič, ki se je našel med papirji. Knjiga obseza 225 strani ter stoji 2 gld. v Dionički tiskari v Zagrebu. Govorec o tem znamenitem delu, priporoča „Obzor“ Hrvatoma, da bi v obilici kupovali knjige ter tako pripomogli k nadaljnjemu delovanju akademije. Poslednja namreč nima posebnih postranskih dohodkov; če je torej ne bo de podpiral narod vsaj z naročevanjem na njena dela, mora izostati mnogo prevažnega gradiva, katero bi drugače akademija priredila za tisk. Jugoslovanska akademija dela čast Slovanstvu, in je v resnici tužno, da nima posebnih dovoljnih fondov, kakor druge akademije, in ni težko prorokovati, da njeno delovanje mora opešati, ako se ne pokaže poleg večje brige narodove tudi takih dobrotnikov, ki bi akademijo oskrbeli s stalnimi dohodki. Vprašanje na to stran je res važno in seza v interese ne le Hrvatov, ampak tudi Srbov, Slovencev in Bolgarov.

118. „Rad“ iste akademije obseza: „Rabski dijalekt“, spisal M. Kušar; „O kajkavačkom dijalektu u Prigorju“ (konec), spisal V. Rožić; „Prinos k naglasu u novoj slovenštini i hrvatskoj kajkavštini“ (konec). To obsežno razpravo je sedaj završil slovenski rojak M. Valjavec. Četrta razprava, katero je spisal dr. M. Šrepeš, govori o Iv. Bolici, Kotoraninu, ki je na latinskem jeziku opeval Boko Kotorsko v XVI. veku. Dne 9. t. m. je v Jugoslavenski akademiji čital g. Tade Smičiklas: „O životu i djelima Radoslava Lopašića“. Lopašić je zapustil mnogo snovij v rokopisih, katere je pridobil vladika Strossmayr za akademijo. Samo za tisk odbranega gradiva bo de do 200 tiskanih pol. Hrvatski spomeniki od XIV.—XVIII. veka dajo 4 zvezke; „Monumenta ecclesiae graeco-orientalis“ pa 2 zvezka.

„Stenograf“. Glasilo hrvatskog stenografskog društva v Zagrebu. Izšli ste sedaj 1. in 2. št. tega kot IV. leta izhajanja. Kakor doslej, hoče imeti pred očmi „tako teoretičnu, kao i didaktično-praktičnu stranu stenografije“ in hoče donášati temu primerne razprave in poročila o tem, kar je v zvezi s stenografijo. „Napokon privede će kraju „Stenografiju slovensku“, koju evo sada već dvije godine obradjuje, kao što je minule godine kraju priveo „Stenografiju hrvatsku“. V „slov. stenografiji“ je list došel sedaj do članic in predlogov.

„Stenograf“ izhaja po 10 krat na leto in stoji za nečlane 2 gld., za dijake 1 gld. Slovencem in se posebno srednješolcem ta list jako priporočamo, ker, kakor se kaže, doslej najpravilniše uporablja Gabels. sistem za hrvatsko in slovensko stenografijo.

O staročeském právé dědickém a královským právé odumrtém na statcích svobodných v Čechách a na Moravě. Sepsal dr. Jos. Kalousek. Nákl. České Akademie císaře Františka Josefa, v Praze, 1894.

Dejiny české literatury. Napsal Jarosl. Vlček. Seš. 3. Nákl. Jednoty českých filologův, v Praze, 1894.

Uvahy a články dr. V. Zeleného. Svaz I. O Bedřichu Smetanovi. S úvodem Val. Zeyera Nákl. F. Šimaček, v Praze, 1894.

Literární památky, duch a povaha Žižkova. Podává dr. Hugo Toman. Věstník Král. české společnosti nauk, třída filosofsko-historicko-jazykozpytná. V Praze 1893.

Moravské Valašsko. Lidopisné obrazy příspěvkem ke kulturním dějinám českým. Sepsal Mat. Václavek. Díl I. Nákl. spisovatelovým, ve Vsetíně 1894.

Kritická knihovna. I. Vydává a porádá Josef Pelcl. Sešit 1. Émile Hennequin. Studie vědecké kritiky. Spisovatelé ve Francii zdomacněli. (Dickens. — Heine. — Turgeněv. — Poe. — Dostojevský. — Tolstoj). Přeložil a úvodní studii napsal F. X. Šalda. Str. 48. Cena 27 kr. V Chrudimu. Nakladom časopisu „Rozhledy“. Ta nova „Kritická knihovna“ hoče podati v I. zvezku znanstveno kritiko o 6 pisateljih, ki so se udomačili v Franciji. V tem snopiču se presojuje pisatelj Dickens. To podjetje je važno za Slovane zaradi tega, da tudi oni spoznavajo merila, po katerih je treba soditi raznovrstna leposlovna dela, s temi pa tudi dotične pisatelje. Znanstvena kritika beletristike sedaj jako napreduje vsled čiščenja nazorov o svetu in življenju. Mnogo pisateljev, ki so sluli kot veliki, izgubé na svoji ceni, drugi pa pridobé. To pa je treba dandanes uvaževati, ker le takó bodo tudi Slovani sezali po dostojnih pisateljih, ne pa takih, kakoršne jim vsiljuje „moda“ ali kak poseben interes, ki nima podlage v umotvorih samih. S tega stališča je tu navedeno podjetje dostojno velikega priznanja.

Русский Филологический Вестник, издаваемый под редакцией проф. А. И. Смирнова в Варшавѣ, изшел же skupni 1. i 2. zvezek za l. 1894. Содержание: Исследования в области русской фонетики А. Шахматова. — Очерки по языковедению Н. В. Крушевского. — Южно-славянскія сказанія о Кралевице Маркѣ въ связи съ произведеніями русскаго былевого эпоса. Сравнительныя наблюденія въ области героическаго эпоса южныхъ Славянъ и русскаго народа. М. Халанскаго. — Этюды объ А. С. Пушкинѣ. Н. Сумцова. — Двѣ потери славянскои науки (Фр. Рачкій и Михаилъ Горникъ). К. Грота. — Библиографія, библи. замѣтки и указатель новыхъ книгъ. — Педагогическій отдѣлъ: Главнѣйшія особенности языка и слога произведеній М. Ю. Лермонтова и А. С. Грибова. В. Истомина. Itd „Русский Ф. Вѣстник“ izhaja 4 krat na leto v knjigah po 10 do 15 tisk. pol, na leto najmanj 50 tisk. pol vel. 8. in stoji 7 gld. s poštnino vred. Izdanie je važno za slovanske jezikoslovce v obče in tu za vse te, ki se bavijo s proučevanjem slovanske literature, ali pa za profesorje, ki učé slovanske jezike in literaturo n. pr. na srednjih šolah.

Исторія новой философіи отъ Николая Кузанскаго (XV.) до настоящаго времени съ приложеніемъ краткаго философскаго словаря. Фалькенбергъ. Переводъ студентовъ С. Петербургскаго Университета, подъ редакціей проф. А. Веденскаго. СПб. 1894. ц. 3. р.

Очерки исторіи литовско-русскаго права. Образованіе территоріи Литовскаго государства. СПб. 1894.

Краткій обзоръ главнѣйшихъ явленій словѣнскои (хорутанскои) литературы съ введеніемъ объ отношеніи словѣнскаго языка къ старо-славянскому и другимъ словянскимъ языкомъ. Лапуновъ. Харьковъ.

Краткая фонетика и морфологія польскаго языка. Брандтъ О. Москва. 1894. ц. 70 к.

Kъ вопросу о сѣнаннихъ языкахъ. Богородицкій. Казань.

„Петрорада“. Практическій планъ столицы С.-Петербурга. Съ указателемъ: коноктъ, почты, парашодства, церквей, дворцовъ и музеевъ, улицъ, мостовъ и театровъ, больницъ, суда и участковъ и много другого. II. 20 коп., съ описаніемъ 30 коп. Составилъ и издалъ Круниславъ Херуцъ. 1894. Та план je z barvami jako čedno izdelan, in je tekst imen povsod razločen. Kazatelj kaže na posamične skupine, po katerih takoj zaslediš to ali ono cerkev, gledišče i. t. d. Na drugi strani je „Алфавитный списокъ улицъ и площадей города“. С.-Пб., potem „Мѣстное парашодство“. Itd. Ves načrt je zares praktičen in priročen.

„Теснеписніе Listy“ nadaljujejo spis: *Самозучитель русской скорописи*; v 8. števil. začena z glagolom „быть“. Razna poročila podaje, kakor vselej, s češko stenografijo. Naročnino (1:50 gld. na leto) prijemlje g. V. Pašek v Jilské ulici č. 12 v Pragi.

Русская Библиотека. Изданіе И. Н. Пелеха. 1894. г. Выпускъ IV. и V. (Апрѣль и Май.) Содержаніе: Корень зла“. Романъ П. Н. Полевого. (Стр. 65—192). Та библиотека priobčuje najboljša leposlovna dela velikoruskih velikih pisateljev, dodaje slovarčke na maloruskem jeziku, in stoji po 12 snopičev na leto 2 gld. 40 kr. Izhaja od aprila 1887. in je odtlej izdala uže veliko vrsto prekrasnih del v prozi in vezani besedi. Naroča se pod adreso: Издательство „Русской Библиотеки“, во Львовѣ, (Lemberg) Бляхарская улица N° 13.

Opomnja upravnistva.

Nekoliko izvodov „Slovanskega Sveta“ celih letnikov od l. 1891., 1892. in 1893. oddamo izjemno po nizkih cenah, namreč s poštnino vred po 1 gld. 50 nvč. Kdor jih želi dobiti, naj se podviže. Drugače pa se vsi letniki od l. 1888. naprej prodajajo s poštnino vred po 2 gld. 50 kr. Razprave o cerkvenih vprašanjih, kakor o Veliki noči, kalendarju in zgodovini rimske liturgije, se nahajajo v letnikih 1889.—1893.; ti so zanimivi, specijalno tudi za svečenike katoliškega in pravoslavnega obreda.

Imamo nadalje na prodaj: „Руско pravopisanje za učence“. Spisal A. I. Eljsin, poslovenil dr. Jenko. (Ponatis iz „Slov. Sveta“ od l. 1892.). Knjižica ima 28 str. teksta ter obseza fonetiški in morfološki oddelek ruskega pravopisanja. Točna pravila z zgledi dovajajo do pravega izgovaranja in pisanja. Stoji le 10 nvč. s poštnino vred.

Levstikovega „Martina Krpana“ v izbornem ruskem prevodu oddajemo po 15 nvč. izvod, po 10 izvodov skupej za 1 gld. 20 nvč. s poštnino vred. Ta prevod priporočamo posebno dijakom, ki ga morejo najlaže in na svojo veliko korist primerjati s slovanskim izvirnikom.

Še imamo nekoliko iztisov brošure „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, ki na 100 straneh podaje obilo zgodovinskega gradiva o avstro-ogerskih Slovanih in jim utrjuje nacionalno-politiški program, katerega naj bi se poprijeli skupno. Knjižica je pravi nacionalno-politiški katekizem avstro-ogerskih Slovanov, stoji pa s poštnino vred 55 nvč.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc.

Vabilo na naročbo.

S to (12.) številko se završuje letošnje prvo polletje. Vljudo prosimo, da bi obnovili naročnino ti, katerim je potekla; drugi pa, ki so kakor si bodi še zaostali, da bi kar najpreje poravnali svoje dolgove. Opozorjamo, da naša tiskarna zahteva sprotno poravnavanje tiskovnih stroškov, in da z dragim papirjem se moramo sami zalagati naprej. Torej smo potrebni, da nas slično in točno podpirajo tudi naročniki.

Naši naročniki in zvesti čitatelji vidijo sami, kakó slovanski narodi zaostajajo v politiskem, kulturnem, v obče duševnem in socialno-ekonomskem napredku ne le zaradi velikih zaprek, ampak tudi zaradi preomejene obzora v pogledu na opasno položenje Slovanov, zaradi nedostatnega oživiljenja odločilnih in vodečih idej. Te je treba širiti, in kolikor so naši čitatelji preverjeni, da naš program zastopa take ideje, priporočamo se jim, da vsako izmed njih pospešuje širiti naš list v različnih vrstah slovenske inteligencije.

„Slovanski Svet“ stoji za celo leto :

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake :

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „
posamične številke so po	— „ 18 „

Zunaj Avstro-Ogerske :

za celo leto	5 gld. — kr.
------------------------	--------------

Naročnina se pošilja neposredno izdavatelju v Trst.

Uredništvo in upravnistvo „Slov. Sveta“.

Listnica uredništva. Ver aeternum u Zagrebu. „Hrvat tko je. Dokle žije, Neka pije, Neka poje, Svako doba, Sve do groba O slobodi poj!“ O slobodi „poje“ se u nas i dosti i odviše. Da li i znade svatko, koji o njoj poje, što ona jest? Možda . . . Ali Vam se čudimo najviše s toga, što nas sjetujete, neka pijemo: za knjige „Matice Hrvatske“ i „Družtva sv. Jeronima“ neće biti ni šestice ni petice. ali za vino u Hrvatu uvijek dosti . . . Prosit! — K. R. v Ljubljani. Vaši osmerci so nemški, ne domači. V narodnih je pesmah diereza iza drugega troheja pravilo bez izjeme: — o — o — o — o. Zakaj bi mi bili tuji hlapeci, če moremo biti svoji gospodari? — Čitajte pesme o kraljeviću Marku in o boju na Kosovem polju. — A. M. R. u Dalmaciji. Mi si ne damo imponovati od nikoga; komu štogod nije pravo, neka dokaže, zašto nije. Jer — sub rosa — u nas ima previše kritikovanja, premalo kritike. Naobražena — quae dicitur — mladež ne razmišlja dosti. Razmišljajte Vi, da li razmišljamo mi, čega ne razmišljaju drugi! — Blagomila Veroslava. Vaš pseudonim je lep, krasen, divan, ali pesem nije ni divna, ni krasna, ni lepa. Pišite mu, — ali, za milega Boga, v nevezanem, ne v vezanem govoru — pismo in izjavite mu, da vam brez njega „dolgi so dnevi in dolge so noći“. Mi vam želimo mnogo dobre sreće. — A. O. u Zadru. Pravo imate, da je u pjesmici „Slušao sam . . .“, tiskanoj u zadnjem broju „Sl. Sv.“, zadnji stih prve kitice „osmerac“ (ne: deseterac); izostala je naimo rieč: „milen“. — o — u v Ljubljani. Soditi morejo o stvari samo oni, koji jo poznajo. Nekoji naši „modri“ profesori sodijo o vsem in svačem — ako nije g. nadzornika za katedro. — Najbolji nadzornik je nepristrana kritika.